

GAZETA LITERARĂ

Proletari din toate țările, uniți-va!

Anul XIII Nr. 47 (680) Joi 18 noiembrie 1965

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

8 pagini 1 leu

ION LĂNCRĂNJAN SATUL

Satul copilăriei mele era de lut și de lemn. De lut erau podmolurile de la porți și briurile cu care împrejmua mama casa, cind văruia. Iar grinzile, „meșter-grindă”, — și caferii și porțile și gardurile — erau de lemn, de scinduri sau de nulele. Și zăvoarele pe care cei ce erau plecați nu le mai știau deschide — tot din lemn erau făcute. Și toaca de la biserică era de lemn. Și cumpăna ființii. Și obezile roților. Și grindeiul plugului. Și fluierul pe care îl punea mama după iconă. Și furca mamei, furca din care torcea ea dor și jele, cind era necăjită. Și cea pe care o punea la grindă, în grajd, să sperie nevăstăuile. Și acoperișul caselor era de lemn cîteodată, din șisă mărunță și fină. Multe erau de lemn atunci — și oamenii erau de lemn de multe ori — dar din pămînt, din lut, erau și mai multe. Pămîntul, țărîna, le stăpînea pe toate, fără milă. Oamenii vorbeau de pămînt ca de un sfînt mare și puternic. Îl înjurau și se cutremurau. Îl doreau și se cutremurau. Uitau să mai iubească, uneori, uitau de flori și se gîndeau la mătreașă. Se gîndeau la ierburile pămîntului cîteodată, la roadele lui, și ajungeau la rădăcini pînă la urmă, la ură și la dușmănie, la nimica. Gîndurile lor și dorurile lor, pînă și cele mai tari, se pierdeau pe drum. Se adînceau și se topeau în pămînt, în țărîna, în negrindu-se, cum se înnegrise singele cind se încheagă, cind se prefăce el însuși în pămînt, în lut.

Satul adolescenței era ars de războiul care se purta undeva în depărtare, ca o zădărnice a zădărniciilor. Bărbații erau plecați și femeile erau singure. Și-aveau buze arse, de dor și de jele, arse și crăpate, cum e pămîntul cind e mușcat de secetă. Era tristețe multă în sat atunci și-n sufletul femeilor era și mai multă. Mureau oamenii și feciorii în depărtare — degeaba mureau! — și-n sat dragostea umbra și strîga pe uliți, despletită și învăpăiată, ca o miere bătută. Și nu mai știau cîteodată de ce se tolvăia cite-o fată, de dor ori de jele, din lipsa alintărilor ori pentru că îi pierise alesul, omul iubit. Și-n cite-o

(Continuare în pagina 7)

EUGEN SIMION VERSUL LIBER

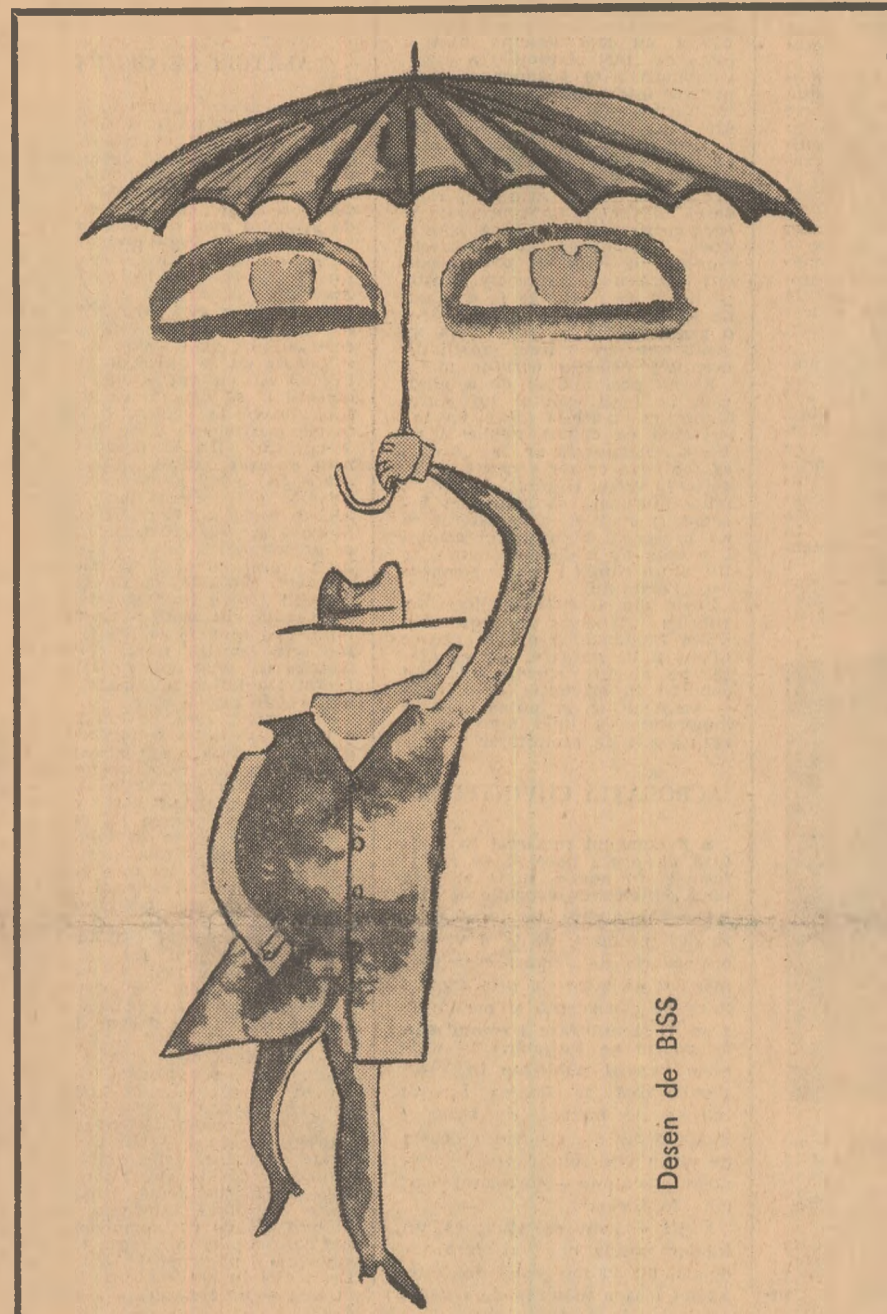
M. R. Paraschivescu își avertizează cititorii (Majuscule) că nu au nimic altceva de învățat din versurile sale decît, poate, „un surd protest împotriva rului”. Protestul începe însă, paradoxal, printr-un elogiu al disciplinei în artă: Citind pe Mallarmé, pe Paul Valéry, Ion Barbu, autorul Cîntecelor țigănești, rebel totdeauna față de normele literare, vorbește de matematica îmbajului, geometria formei, în contrazicere, aparentă, chiar cu titlul volumului. Libertatea versului, M.R. Paraschivescu o înțelege însă ca o delăsare, în primul rînd, de „vorbărie”, ca o reconstituire precisă a emoției. „Marea aventură” a versului liber fi este îngăduita poetului după ce el a ajuns să stăpînească materia verbală.

Aceste precizări, venite de la un poet cu un accentuat simț al inovației, reamintesc niște perceptive literare nu o dată ignorate în experiența literară curentă. Miron Radu Paraschivescu nu pretinde, se vede dincolo, versul spontan, lesnicios, opus legilor de armonie poetică. Versul modern, spune el, i se cere o maximă personalizare, ceea ce echivalează cu o „restituție” exactă, innobilată spiritual, a emoției. Iată, așadar, formulată succint, o estetică a sincerității în poezie, a libertății de expresie în cadrele precise, severe, ale armoniei. Această pledoarie pentru echilibrul estetic al versului liber ar părea de prisos dacă libertatea față de prozodia clasică n-ar fi înțeleasă, uneori, ca o libertate față de orice rigoare estetică. Adresate mai ales tinerilor, Majusculele în, astfel, să lămurească o veche controversă, și să atragă atenția față de ispitele spontaneității și să încurajeze o atitudine de exigență literară, în dublul sens al lui față de rutină, inerție și față de poza libertății absolute în artă.

(Continuare în pagina 7)

HECATE Din tezaurul de sculpturi de la Tomis

Fotografia: FLORIN DRAGU

OAMENI ȘI PROBLEME STADIUL ACTUAL AL METEOROLOGIEI

de N. TOPOR și ION BIBERI

— ION BIBERI: Puține științe se bucură de popularitatea meteorologiei: ai putut-o constata, de altminteri, personal, prin largă audiență pe care au avut-o articolele dvs. de presă, consacrate prevederilor timpului.

Interesul public pentru știința căreia v-ați consacrat are, desigur, explicații multiple. Va trebui să conveniți însă, că interesul pur teoretic al problemelor cedează în fața curiozității practice, de ordin agricol, economic sau de navigație acrușă și maritimă. Evoc în această privință, o pagină a lui Paul Valéry, în care poetul arată cum o întreagă flotă de război a fost paralizată mai multe ore de o ceață survenită brusc, în timp ce vapoarele se aflau în vecinătatea unor stînci. Dar cum am putea uita catastrofa survenită de o flotă de război americană, surprinsă de un taifun, în timpul celui de al doilea război mondial, cînd sute de marinari au fost înecați, iar mai multe vase de mare tonaj, s-au scufundat, cu vasele lor carapace metalice și inensele lor turele?

Variațiile timpului au însă și o însemnătate de alt ordin, prin răsănul psihologic și fiziologic asupra organismului uman și animal. Cercetările sint concludente, nu numai asupra persoanelor de mare sensibilitate — mărturiile continute în Jurnalele

lui Amiel sau Maine de Biran — dar asupra tuturor organismelor, mai ales în țările supuse marilor variații ale climatului, sau în care suflă vînturi de intensitate pustiitoare.

Prevederea timpului alcătuiește o preocupare a oamenilor din todeauna. S-a încercat — poate după exemplul fenomenelor astronomice — să se prevadă timpul, prin stabilirea unor anumite periodicități. Unele din aceste încercări erau făcute în spirit fantezist și mistic — care mai dănuie și în zilele noastre. (Citez exemplul unui meteorolog, cronicar al unui ziar parizian, care prevăzuse pentru vara anului 1930 o vară excepțional de secetoasă, bazîndu-se pe o atare periodicitate, ce avea să reproducă vremea dintr-un anumit an, cu cîteva secole în urmă; în fapt, în acea vară, a plouat în fiecare zi). Alte încercări au însă un caracter științific: exemplul lui Meldrum, care a pus în relație evoluția vremii cu activitatea solară undecenală, sau, poate, stabilirea de relații între vreme și perioada de 18 ani, a ciclului eclipselor.

O precizare ar fi, desigur, necesară: care este stadiul actual al acestei probleme? Intrucît această perspectivă de studiu este justificată și în ce măsură poate alcătui o metodă de cercetare?

N. TOPOR: Popularitatea meteorologiei, de care vorbiți dvs., nu este recentă și eu nu am dedus-o „din largă audiență” pe care o au articolele mele, ci din considerații biologice și economice. Ea datează chiar din momentul cînd crudul și nesfîrșitul Cronos a stabilit legile biologice, în raport cu cele

(Continuare în pag. 4)

din sumar

TUDOR ARGHEZI Pițigoii mei

Mi-era tare dor de voi,
Pe sub streșini și-n grădină.

I-așteptam mereu să vină
Și să subț streșini și-n grădină.
Cam demult n-am auzit
Glasul vostru ciripit.

Am să-i caut — însă unde
Ceata lor se mai ascunde?

Și căzuse jos, în praful
Sirma și de telegraf.

Înșirați la rînd pe fir,
Veneau și plecau în șir,
Tot în zbor, mereu în zbor,
Adunîndu-se sobor.

Îi vedeam cum se adună
Să vorbească împreună
Și să pui-n ramuri goale
Și citeceva la cale.

Dar așa, din întîmplare,
De-a venit ceva scrisoare,
Mă uit, ca de-alte ori
În cutia de scrisori.

O deschid și ce să vezi?
Nici nu-ți ar veni să crezi.
Dau de șase pițigoii
Doi părinți cu pui noi,
Tată, mamă,
Înveliți cu-o telegramă.
Intr-un pic
Doarme puil cel mai mic.

M-au certat cu toți-n cor
Că am dat de cuibul lor.
Mă iertați, răspund atunci
Nu știam c-aveați și prunci.

Cum se-nghesuiau în cuib,
Ca să nu-i deochi, îi scuipe,
Și, încet, c-avui noroc,
Închid cutia la loc.

VALERIU CRISTEA

DISCUȚII

Marginalii la un articol

Din intervenția lui Marin Preda (vezi articolul Problematika umană veritabilă și făcătorii de cuvinte publicat în Contemporanul din 1 octombrie a.c.) se desprinde limpede un fir teoretic prețios, menit a releva însemnătatea direcției obiective și analitice în proza actuală, necesitatea de a se aborda o problematică umană veritabilă, primejdia intruzivă în factorul de cuvinte „care n-are nimic de spus”. Aceste afirmații — preconizarea unei anumite modalități epice, apelul la gravitate și imboldul spre esențial, prevenirea unor fenomene nocive — au o importanță cu atât mai mare cu cît ele au fost rostite din perspectiva unei îndelungate experiențe scriitoricești. În mod surprinzător însă termenul făcător de cuvinte, cu referințe legitime la lirismul facil, grațios și la epigonismul mărunț, dobîndindu-se treptat o sferă destul de largă pentru a cuprinde un grup masiv de prozatori foarte talentați, nerefractari însă la tendințele poetice. Săgeata polemistului trece astfel sprintenă prin ținta de lirie colorată a făcătorilor de cuvinte, înfingîndu-se tocmă în tesutul sănătos al lirismului autentic. Sancționările îndreptățite aplicate de Marin Preda unor forme de mimetism poetic și de joc verbal sterili se transformă însă pînă la urmă într-o ofensivă generală împotriva li-

rismului. Simțind riscurile acestui „front” extins, Marin Preda încearcă să-și nuanceze afirmațiile: „Făcătorii de cuvinte își înclipeau — scrie d-ns — că au de partea lor pe Sadoveanu și pe Matei Caragiale...”. La acești scriitori însă „substanța există. Or, tocmă lipsa de substanță este ceea ce îi desenează pe făcătorii de cuvinte...”. Deși recunoaște unor prozatori lirici calitatea de mari scriitori, articolul lui Marin Preda lasă totuși să se înțeleagă — fără echivoc — că o singură modalitate a prozei — cea obiectivă, analitică — poate evoca dialectica interioară a realității, complexitatea vieții. Ceea ce este, cred, contradictoriu. „Darău au talent — somează domnia-sa un întreg contingent de scriitori — să încețeze să mai facă cuvinte și să scrie mșcar o istorie, una singură...”. Acest mod de a considera lucrurile „îngustează dintr-o dată” — după cum remarcă în Tribuna Ion Oprea — „unghiul de investigație estetică a realității”, reprezentînd în același timp un recul violent spre o fază de strict dogmatism literar, în care se reia ideea purității genurilor. „Semnatarul acestor rînduri — scrie autorul Morometilor — ... a crezut totdeauna că extirpă din ceea ce scrie în mod normal orice lirism”. Nimeni nu contestă vreunui scriitor dreptul de a opta pentru o proză sobră, impersonală, cultivînd chiar o

voită uscăciune stilistică, după cum nimeni nu va putea nega valoarea deosebită a unui atare text epic. De neînțeles e doar exclusivismul cu care Marin Preda contestă orice direcție literară ce se îndreaptă de cea a prozei obiective și analitice, desființînd — dintr-o trăsătură de condei — opere reputeate și scriitorii consacrați. Intr-un fel „pura categorie e pusă și problema literaturii impersonale, în textul căreia autorul ar trebui să devină neobservabil, ca acel fluture ce se pierde, printr-un mimetism cromatic, în marea de verde a frunzelor. A se lăsa descoperit — ni se sugerează — e deopotrivă funest pentru unii ca și pentru ceilalți. Impersonalizarea absolută însă nu există, peretele opac al textului epic devine pe alocuri transparent, lăsînd să se întrevadă luminele unei atitudinii lirice de substrat. Momente de inefabilă poezie există de pildă și în proza marjanoasă a lui Tolstoi (plimbarea cu sania, jocul inițialilor scrise cu creta pe plajul verde al mesei) și chiar în aceea sumbră a lui Zola, păstrînd proporțiile, ele există și în narațiunile lui Marin Preda sau în cele ale lui N. Velea (ne amintim, la acesta din urmă, de acel ciu-

(Continuare în pagina 7)

CEZAR BALTAG

Astarteea

Știu bine cine ești și cine nu ești, spuse ea rîzînd și feminindu-se...

Știu bine cine ești și cine nu ești spuse ea însofîndu-mă. În mine toate au orbit, eu sînt Inserare...

Știu bine cine ești și cine nu ești spuse ea neprivindu-mă. Toate cu timpul lor și pentru tot lucrul sub cer este timp...

Știu bine cine ești și cine nu ești spuse ea legîndu-mă. O lupoaică se izbește de gratiile coarștelor mele...

Știu bine cine ești și cine nu ești spuse ea clătîndu-mă. Teșe aerul, intrînd și ieșind din sine omul-pendul Absalom...

Știu bine cine ești și cine nu ești spuse ea sfîșindu-mă. Zilele mele pier ca fumul și oasele mele ca tăciunile ard...

Știu bine cine ești și cine nu ești spuse ea pustiindu-mă.

Numai galopul

Mîine nu voi mai ști cine ești, singele meu va fi orb de tine, cu o prăpastie în loc de suflet...

Aprindeți un rug din coame de cai, o, bunelor fulgere, ca să dau foc văduvele mele, uitarea...

Vreau să pasc pe celălalt mal al inimii mele, vreau o forță din coame de cai ca să dau foc văduvele mele, uitarea.

Ieri am văzut un centaur plîngînd. Eu nu am lacrimi, nici cuvinte, nici miînt, pentru îmbrățișare...

Cum ai debutat, Rađu Tudoran? Depinde ce înțelegem prin debut... Sensul strict: primele, chiar primele rînduri tipărite...

Vorbînd despre reportajele vremii, Rađu Tudoran amîntește, printre altele, de clasicul „botez al aerului”...

Debutul propriu-zis literar — continuă Rađu Tudoran — a fost cu o năvălă din lumea aviatică...

Înainte de a da la tipar primele mele pagini, cineva care îmi purta de grijă mi-a spus cu vorbe rămase pînă azi în memorie...

Proza pe care o scrii cultivă sentimentele mari: spiritul de aventură, îndrăzneala, iubirea, prietenia...

Prietenia între scriitori înseamnă mai mult decît prietenia îndeobște. Dă-mi voie să mă citez. Odată, la o întîlnire între scriitori...

Aș adăuga că „spațiu literar” e atît de imens — cum foarte plastic ai remarcat, cu un exemplu de aviator — încît te poți simți în el, uneori, și singur...

În altă ordine de idei, ca „om al mării”, ai cunoscut poate singurătatea, plictiseala...

Plictiseala? Cine are capacitatea de a dilata timpul nu se plictisește cu sine însuși niciodată.

Ce înțelegi prin „a dilata timpul”? A trăi trecutul odată cu prezentul, pentru viitor. Ideea aceasta mă urmărește continuu...

AL 82-LEA

Cu acest număr, revista deschide o rubrică nouă prin care solicită scriitorilor noștri păreri, mărturisiri literare. Autorul cărții „Toate pinzele sus” a avut bunăvoința să răspundă...

Constantin ȚOIU

convorbiri literare

S tăteam de vorbă cu prietenul meu, poetul tînr. Convorbearm în idealuri despre comunicarea între autor și cititor. Consider, îmi spunea înzestratul meu interlocutor...

sau cutare op. beletristic. I.a urma urmelor, arta mare se adresează marelui public! De acord, dar tu propui, dacă mă gîndesc mai atent...

deci, ci e vorba de durată în timp, de cititorii dobîndiți de-a lungul timpului. Succesul de public nu e întotdeauna și un criteriu de valoare...

Nichita STĂNESCU

Inaugurăm rubrica „Convorbiri literare” în scopul de a efectua un larg schimb de opinii cu cititorii „Gazetei literare”...

VALORILE UMANISTE ÎN DEZBATEREA DRAMATURGIEI

Asistăm în zilele noastre la o pasionantă confruntare a idealurilor umaniste care sînt substanța oricărei dramaturgii și arte autentice în genere.

ne de climatul spiritual al epocii noastre. Experiențele artistice care urmăresc prelucrarea unor elemente de limbaj aparute în dramaturgia universală sînt prețioase...

pentru înfăptuirea aceluiași idealuri, pentru recuperarea aceluiași idealuri, pentru recuperarea aceluiași idealuri...

merit principal îl constituie faptul că nu oferă rețete ci se mulțumește să ridice probleme, este piesa Ecaterinei Oproiu...

Ion PASCADI

meteorologice. În toate cele 4 medii de viață: aerian, terestru, acvatic și subteran, lumea animală și vegetală depinde de oxigenul din atmosferă care indirect asigură și viața anaerobă. În virtutea acestor legi, de care vorbim mai sus, și cărora noi le spunem „legi obiective”, chiar dacă ele avantajează un regim în deșănțarea, se produc în fiecare biocenoză sau în ecosistemele biocenozelor modificări fiziologice sau structurale, sub influența modificărilor fizico-chimice produse în atmosfera generală sau în microclimatul „Landschaft-ului”.

9 februarie

Cind își va scoate din mare de cinci ori Lucafașul razei / Strălucitoare, va fi al primăverii-ncet / Totuși, să nu te amăgești, căci mai fine linuț / mai fine, / țana urme adânci lasă în spate, plecând.

Meteorologia modernă nu a confirmat aceste periodicități, însă a constatat o mare frecvență a unor procese atmosferice, care au loc la anumite date calendaristice. Aceste aspecte anormale ale vremii în raport cu evoluția virtuală a timpului sunt cunoscute de mulți vreme și denumite, în majoritate, după sărbătorirea religioasă din data respectivă. Citez: „gerul Bobotezei”, „frigel Intimpinării Domnului” (2 febr.), „sfîntii de ghiță” (11 — 13 mai), „vara sfîntului Luca” (18 oct.), „vara sf. Martin” (11 nov.), „vara fetelor bătrîne” (22 sept. — 2 oct.) etc.

Periodicitatea petelor solare de 11,1 ani pusă în evidență în 1825 de Schwabe din Dessau a fost mult analizată și corolată cu fenomenele meteorologice de: Köpen, Nordmann, Blaford, Meldrum, Huess, Lockyer, Brückner, Petersen etc., etc.

Problema influenței activității solare, estimată prin numărul de pete solare, după metoda Wolf-Wolfer, deși se studiază de 140 de ani, nu a fost soluționată corect nici până azi, deși premisele impun această influență avînd în vedere că soarele e motorul principal al fenomenelor ce se petrec în atmosfera terestră. Acest studiu nu a confirmat încă nici așa numita lege a lui Brückner, care preciza că: „de o mie de ani climatul Europei Occidentale pare a încerca oscilații regulate cu o durată mijlocie de 80 la 85 ani (3 perioade solare); fiecare din aceste perioade fiind împărțite în două faze de 15—17 ani, una cu ani reci și umezi, alta cu ani calzi și uscați”.

Periodoada petelor solare, în urma analizelor la scară mondială făcute cu ocazia „Anului Geofizic Internațional” și a „Anului Soarelui Calm”, precum și în urma descoperirii fenomenului de „Stratwärm”, va intra în curînd ca metodă de cercetare în elaborarea prognozelor pe lungă durată.

ORIENTĂRI ÎN PROGNOZA TIMPULUI

— I. B.: Pe cît înțelegem noi, profanii, dificultatea prezicerii timpului este datorată multor cauze și parametrilor, a condițiilor variabile care își încrușează acțiunea în determinarea timpului. În adevăr, teoria informației arată că pentru a putea prevedea starea vremii pe un interval restrîns de timp și pe o regiune mai întinsă, specialistul are nevoie de o informație de câteva miliarde de unități, multe bîte. Sînt însă metode de prevedere a vremii care par a fi în legătură, pe cît înțelegem, cu o metodă mai empirică, deși cu caracter științific. Ne referim la posibilitatea de anticipare de ordinul a timpului, după stabilirea hărților de izobare stabilind minime în Islanda, ceea ce permite stabilirea rigorii sau blîndeții ierilor, din nordul Europei. (Metoda lui Hoffmeyer).

Vă vom întreba: în ce măsură această metodă este valabilă astăzi? Are această metodă puncte de contact cu observația pe care dvs. ați făcut-o cu vreo cînsprezece ani mai înainte într-un articol, pe care noi, ca un credincios cititor ce vă sîntem, am înregistrat-o, privitor la rolul de indicator pe care îl au variațiile meteorologice de pe Ceahlău, asupra cîmpiei Dunării? Care este siguranța de prezicere a acestei metode și gradul ei de anticipare: pe intervale scurte, sau mai lungi de timp?

Pentru a mai menționa încă o metodă de aceeași categorie, v-am ruga să ne arătați în ce măsură metoda lui Teisserene de Bort, privitoare la distribuția minimelor și stabilirea unei tipologii a timpului, se mai folosește în prezent, cînd baloane-sondă, rachetele meteorologice și satelitul artificial au adus contribuții hotărîtoare în prevenirea timpului?

Vom încheia întrebările noastre, mărturie a interesului ce purtăm științei meteorologice, cu rugămîntea de a ne arăta contribuția pe care o aduc prognozei timpului mașinile electronice de calcul. Ne aflăm oare în pragul unei noi ere a prezicerii meteorologice? Pe ce perioade se pot face cu certitudine aceste preziceri?

N. T.: În adevăr, multitudinea parametrilor atmosferici și variația permanentă a acestora în timp face din prevederea timpului o problemă dificilă. Metodele utilizate pentru elaborarea prevederilor de timp prezintă o informare complexă și continuă. Numai pentru „un timp probabil de 24 ore” se face între statele lumii un schimb de telegrame meteorologice în număr de peste 100.000 și cum fiecare telegramă conține 80 cifre, putem aprecia cîte determinări cuprind.

Metoda general folosită astăzi este cea a „hărților sinoptice”, a hărților cu izobare, cu ajutorul cărora se delimitează ariile ciclonice și anticiclonice. Schemele acestor hărți le vedem în fiecare seară pe ecranul de televiziune și nu am să repet aici ceea ce explică zilnic meteorologul de serviciu privind circulația aerului, curenții director de altitudine, caracteristicile maselor de aer purtate de curenții, deplasarea fronturilor meteorologice etc., care au

determinat vremea sau care vor da aspectul timpului de mîine. Această metodă găndită de Borda, Lavoisier, Descartes și alții a fost pusă în practică de Le Verrier. Celebrul astronom a fost însărcinat de mareșalul Vaillant, ministrul de război al lui Napoleon III, să ancheteze catastrofa flotei anglo-franceze, distrusă de un uragan în portul Balaklava, de pe coastele Crimei în ziua de 14 noi. 1854. Ancheta a constatat că fenomenele meteorologice sînt migratorii și că prin intermediul unor suite de hărți, ce conțin starea vremii din mai multe momente ale zilei, de pe vase suprafețe terestre, se poate urmări deplasarea și transformarea acestor fenomene în timp și spațiu.

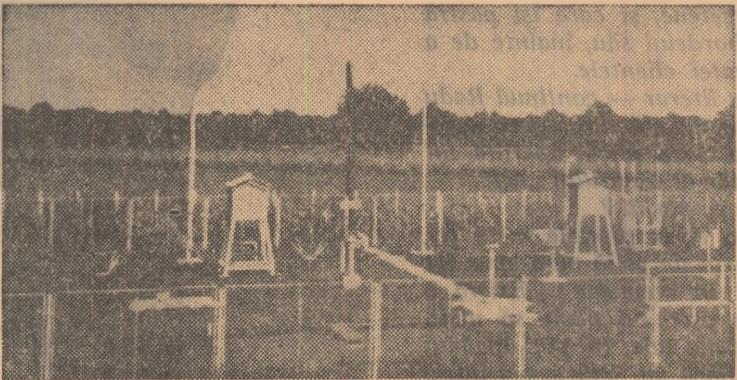
Metoda a fost îmbunătățită ulterior de: Marié-Davy, Delcambre, Meinardus, Schaw, Lemferi, Hellmann, Gilbert, Hoffmeyer, Bjerknes și alții. Cu amendările suferite pe parcurs și combinată cu a treia dimensiune spațială, starea atmosferii pe verticală, inițiată de Teisserene de Bort, Ley, Hildebrandsson, Dunoyer, Reboul, Baldi, etc., constituie astăzi metoda oficială în toate institutele de specialitate din lume. În lipsa sondajelor aerologice cu ajutorul radiostationelor, pentru analiza tridimensională a atmosferei se folosesc datele de la stațiile meteo de mare altitudine, cum era acum 20 de ani cea de pe Vf. Omu (2.500 m) și pe Ceahlău, care a fost înființată de curînd. Actualmente numărul acestor stații s-a mărit și datele furnizate de ele sînt utilizate în prognoza pe scurtă durată.

În vederea unor estimări cantitative a factorilor atmosferici se utilizează astăzi așa numita „metodă numerică”. Pentru

— URMARE DIN PAGINA 1 —

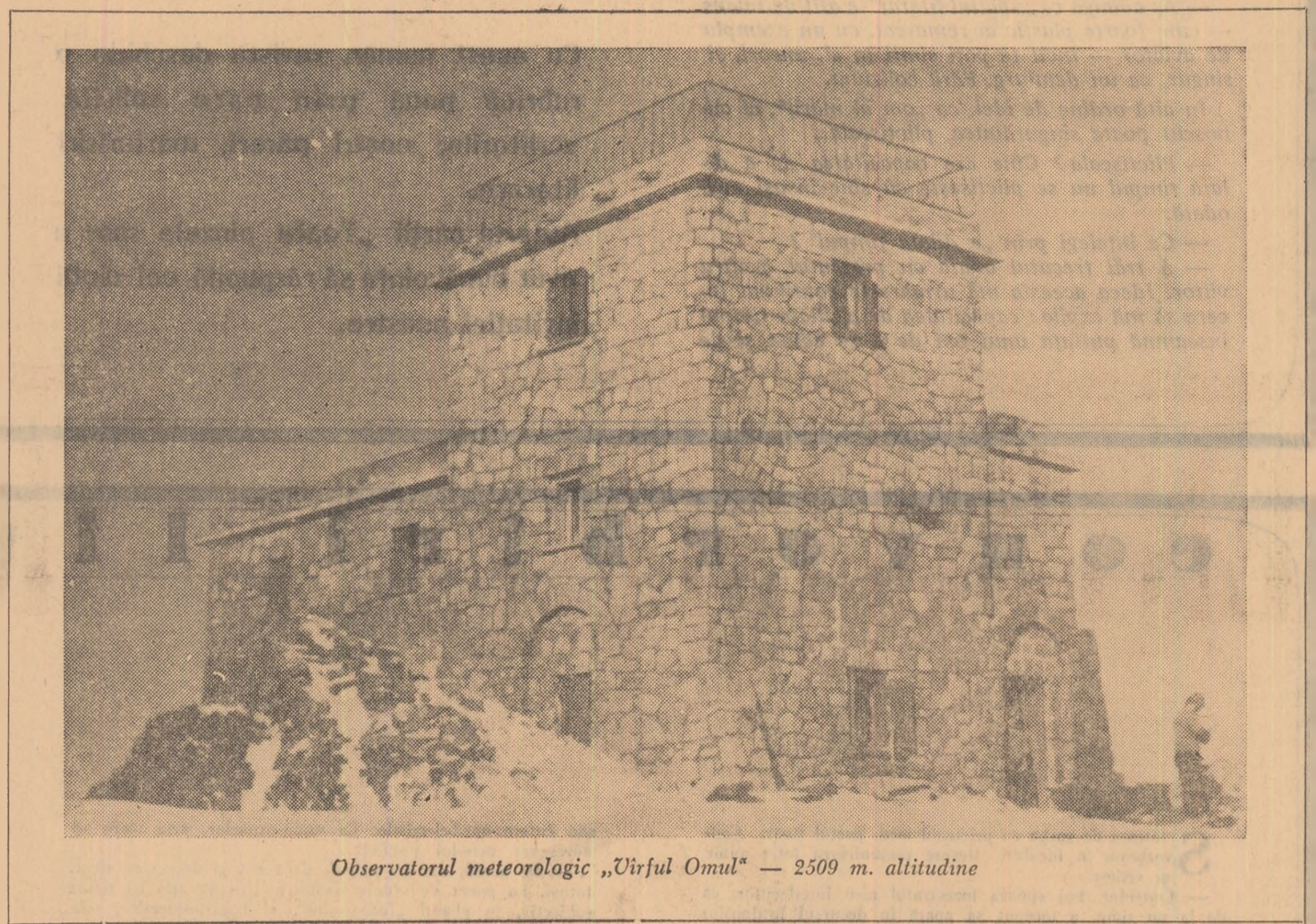

Fotografia unui fulger între doi nori

O platformă cu aparatura meteorologică

OAMENII ȘI PROBLEMELE

Observatorul meteorologic „Vîrfurile Omului” — 2509 m. altitudine

stadiul actual al meteorologiei

DE LA PREVIZIUNEA TIMPULUI, LA TRANSFORMAREA CLIMATULUI

— I. B.: Ca orice altă disciplină, știința dvs. progresează prin matematică. Alături de introducerea treptată a noilor instrumente de cercetare, metodele matematice aplicate în meteorologia dinamică sînt destinate să introducă o rigoare din ce în ce mai strictă în acest studiu. Fenomenele ce se petrec în fundul oceanului aerian — care trăim, au făcut obiectul unor calcule matematice de care sînt legate numele unui Le Verrier, Peslin, von Zezold... Alături însă de prezicerea timpului, se află năzuința de modificare activă a vremii. Este idealul oricărei științe. Omul nu se mai supune elementelor, ci le domină, le modifică, le transformă. Și în această direcție, dvs., meteorologii, ați avut precursori: în afară de orice metodă științifică — exemplul invocărilor incantatorii ale oamenilor primitivi — sau aplicînd o metodă pseudo-științifică — exemplul citorva încercări naive, în care intra, poate, șarlatanism și nevoie de publicitate. (Imi amintesc, astfel, că acum aproape 40 de ani, o compatriotă prețindă a fi putut schimba timpul, făcînd să intre în acțiune săruri de uraniu...)

Și în această direcție, de transformare artificială a climatului, se pot înregistra teorii sau metode pline de interes, ca, de pildă, crearea de trombe

artificiale de aer, care ar putea determina precipitații de apă în marile pustii, sau proiectul savanților sovietici de a închide strîmtorarea Behring, ceea ce ar putea determina o importantă schimbare a climatului pe coastele Pacificului.

Aceste metode ne apar nouă, necunoscutelor, care judecăm lucrurile din afară și desigur nu în adîncimea lor, ca alcătuind o etapă intermediară în transformarea într-adevăr științifică și pe scară planetară a timpului.

În direcție se îndreaptă în prezent meteorologia, am zice, activă, de transformare a climatului: în spre o modificare a zonelor superioare ale atmosferei, a gradului de ionizare a acestor pățuri?

Prin ce mijloace omul va putea acționa asupra elementelor, schimbînd vremea, sau, în orice caz, disciplinînd curenții de aer și vînturile, alții de necesare, de altmînter, suprimînd însă marile cicloane?

În sfîrșit, se poate preciza astăzi cu aproximație data la care omul va putea fi stăpîn pe climatul terestru, puțin stabil, după necesități economice, regimul ploilor, gradul temperaturii și celelalte fenomene atmosferice, pe zone restrîmte?

N. T.: Cel care făcea să plouă atunci cînd se uita la nori, comitea în adevăr o șarlatanie, ca și multe din practicile magiei; paparulele, caloiianul, scoaterea moaștelor vreuului sînt etc. sînt credințe și datini fără eficiență, întrucît în asemenea procese factorul sugestiv nu poate exista. În ceea ce privește experiențele cu săruri de uraniu, efectuate de Ștefania Mărăcineanu, la care faceți dvs. aluzie, vă pot împărtăși că ele conțineau o bază științifică și că ea a fost

ceastă reușită a omului nu este și o ispravă sanitară.

CERCETĂRI PERSONALE

— I. B.: O urmărire sistematică și perseverentă a fenomenelor atmosferice v-a permis, alături de o cunoaștere teoretică de adîncime a fenomenelor, posibilități unor impresionate de prezicere a timpului chiar pe intervale mai lungi. Vă mărturisesc că am urmărit pe cît mi-a fost cu putință prezicerea dvs. și că am fost surprins de mai multe ori de precizia dvs. care ați anticipat schimbări ale timpului, depășind una sau două luni. Poate că ne veți putea da câteva indicații asupra metodelor folosite de dvs., dacă nu în amănunțimea lor, cel puțin în orientarea lor generală.

Curiozitatea noastră este legată de datele sintetice, asupra rezultatelor obținute pînă în prezent. Care este coeficientul de certitudine al prezicerilor dvs? Care sînt neizbiturile eventuale? În ce măsură aceste neizbituri, în cazul că s-au produs, v-au îngăduit îmbunătățirea treptată a sistemului dvs. de observație și prezicere?

Metoda dvs. este rezultatul unei elaborări personale, folosind, fără îndoială, date străine — sau reprezentative a aplicației a unor metode mai generale de cercetare în disciplina meteorologică?

N.T.: Fiecare dintre noi, după o muncă atentă în care s-a utilizat mult discernămint, multă imaginație și destulă perseverență, ajunge în 30 de ani să devie, oarecum, un specialist.

Avînd în vedere că posibilitățile matematice sînt încă reduse pentru a rezolva evoluția viitoare a unor complexe permanente variabile, cum sînt cele din meteorologie, biologie, medicină și sociologie, am fost obligat a aborda metode calitative pentru elaborării de prognoze pe lungă durată.

În baza unei gândiri noi și pe o amplă sistematizare a proceselor atmosferice, am stabilit mai multe seroare meteorologice decît cele astronomice în decursul cărora fenomenele atmosferice evoluează după anumite modele impuse de legăturile fizice. Evoluția timpului dintr-un sezon meteorologic condiționează pe cea din sezonul următor. Ca elemente de fond am utilizat și utilizez așa numiții „centri de acțiune atmosferică” și activitatea solară.

În lucrarea mea: „Die langfristige Wettervorhersage in der Volksrepublik Rumänien”, publicată de Academia Ungară în 1955, se găsesc primele indicații în acest domeniu.

În anumite situații mai puțin perturbate din punct de vedere meteorologic, prognozele pe lungă durată sînt foarte bune; în alte situații, cînd, spre ex., din cauza unei jumătăți de grad (neestimată corect) ploaia se transformă în ninsoare, fenomen cu alte consecințe termice decît ploaia, prognozele devin proaste. În cei aproape 19 ani de cînd experimentez în public prognozele lunare, am constatat că nu a fost an în care să nu fi existat o lună cu prognoza necorespunzătoare.

Comparat cu rezultatele obținute de alți specialiști în străinătate pot afirma, cu toată modestia, că ne găsim pe egalul cu cele mai bune reușite. După rezersele care mi se fac, îmi dau seama că publicul nostru, comparat cu cel din alte țări, este din ce în ce mai exigent și am impresia că, dacă nu m-aș bucura de o mare simpatie, rezersele ar fi și mai multe și mai distimulative. Ceea ce mi se pare uneori ciudat e faptul că unii oameni în cultura noastră științifică, deci care au o mare ușurință în a înțelege greutățile problemei prevederii timpului, sînt foarte critici, deși o sumară analiză i-ar duce la concluzia că lipsurile rezidă tocmai în disciplina de care sînt răspunzători și la care meteorologia apelează pentru rezolvarea problemei.

Ceea ce am realizat personal nu este scoaterea meteorologiei noastre dintr-un semianimat și așezarea ei pe un plan important de servitute națională, nici sistematizarea unei arhive științifice de mare valoare și care de mult ar fi fost cedată la DAC și nici crearea unui laborator de studii și de elaborare de prognoze pe lungă durată; cu am rezolvat altceva și anume: am învins concepția mult înrădăcinată la meteorologii noștri și chiar străini că nu se pot elabora prevederi decît cel mult pe 36 ore. În afară de aceasta am deschis la noi un drum pe care elementele talentate și pasionate din Institutul Meteorologic îl vor largi și consolida și mai mult.

EVOLUȚIA ȘTIINȚEI

— I. B.: Multiplicarea și perfecționarea mijloacelor de înregistrare și studiu ale meteorologiei s-au desfășurat paralel după exemplul tuturor celorlalte discipline științifice, cu o integrare în ansambluri de studii mai cuprinzătoare. Meteorologia a apărut astfel ca un domeniu însemnat de cercetare, în cadrul studiilor intrinsece de Anul Geofizic Internațional. Nu poate fi vorba — prin amploarea rezultatelor obținute de aceste cercetări — de a face un bilanț, în câteva cuvinte. S-ar putea, totuși, da câteva indicații foarte generale, arătîndu-se în același timp participarea țării noastre.

N. T.: Meteorologia română, care este bine cunoscută în străinătate încă de la

sfrîșitul secolului trecut, cînd a fost condusă de un om deosebit, academișianul Ștefan Hepites, care a obținut o medalie de aur la Paris, un premiu la Viena, a participat la toate cooperările științifice internaționale, începînd cu „primul an polar” și pînă la actuala campanie a „soarelui calm”. Cooperarea constă în executarea unor determinări speciale efectuate în mai multe puncte din țară și transmise unităților centralizatoare ale Organizației Meteorologice Mondiale.

Rezultatul acestor cooperări meteorologice la scară mondială privind: radiația solară, radioactivitatea aerului, repartiția și variația ozonului și în special circulația generală a atmosferei nu a fost încă încheiată decît într-o formă preliminară. Sigur că aceste rezultate vor fi largi considerabil înțelegerea globală a multor fenomene atmosferice.

Nu sînt în măsură a prezenta cititorilor concluziile definitive ale acestor acțiuni decît mai tîrziu, în cadrul unei rubrici tehnice.

CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE ROMĂNEȘTI

— I. B.: Din ferice, evoluția timpului și intensitatea marilor catastrofe naturale — cicloane, inundații, mai ales — nu are pentru țara noastră un caracter catastrofic, ca în alte țări, pustite periodic de atari calamități. Noi, românii, nu cunoaștem, sigur că este o mare înclinație, produsă de revărsarea fluviilor și marilor râuri. Atari fenomene survin în alte țări cu o iuteală de necrezut. Cu greu aș fi putut crede, dacă nu le-aș fi putut constata personal, efectele unei creșteri brusce, în rîstimp de o noapte, ale apelor Ronului, cu multă ani în urmă, în Sudul Franței. Locuitorii din vecinătatea imediată a orașului Avignon au fost desertați într-o noapte, uzi, în așternuturi, de apa fluviului, care se urcase, pe la ora 1 dimineața, pînă la nivelul paturilor din camerele de la parter; pînă dimineața, nivelul apelor a crescut treptat, pînă la etajul întâi.

În România, atari fenomene sînt necunoscute. Totuși, prezicerea timpului este de mare însemnătate, cu deosebire pentru agricultură.

V-aș ruga să ne expuneți în câteva cuvinte care este rețeaua noastră de stații meteorologice, care este dotarea acestor stații cu echipament modern, care sînt mijloacele noi pe care le folosiți în cercetare (baloane, sonde aeriene) și, ca o urmare a organizării acestei infrastructurii tehnice, care este însemnătatea observațiilor practice sau a lucrărilor teoretice ale școlilor de meteorologie românească?

N. T.: Nu se poate spune că țara noastră este scutită de calamități meteorologice. Este adevărat că nu avem taifunuri, inundații catastrofale, dar avem destule ape sălbatece care inundă frecvent, cum s-a întîmplat și anul acesta în luna iunie, cînd multe sate și terenuri agricole au fost acoperite de ape; avem vînturi tari în zona de munte, care produc grave deboriturile de păduri; avem vînturi calde și uscate care în 3 zile uscă culturile de pe mari suprafețe și în afară de secete, brume, înghețuri, ploii torențiale, mai avem și viscolul, care deși nu ating amploarea diut-urilor din Cahazstan, produc totuși pagube mari. Cine nu-și amintesc de versurile lui Alecsandri: „Viscolul frămîntă lumea! Lupii surzi își după pradă! Alergînd, urînd în urmă-și prin potopul de zăpădă! Turmele tremură, corbii sbor vîrtej, răpiți de vînt! Și răchitele se-ndoaie lovindu-se de pămînt!”

Asemenea subiecte ca și „Vecina o moară pe Siret” sînt încă actuale. Rețeaua meteorologică română poate servi azi ca model pentru multe state din lumea cu civilizație veche, în privința funcționării, amplasării, construcțiilor și chiar a dotării cu instrumente.

Antenele bătrînilui Institut Meteorologic, care își are în sfîrșit un locaș propriu, după 81 de ani de peregrinări prin toate punctele cardinale ale Bucureștiului, constau din: 6 Centre de prevedere regională (Arad, Cluj, Sibiu, Constanța, Bacău, Băneasa-Aeropot), 8 Observatoare aerologice (Cluj, Constanța, Mogoșoaia), 158 de stații meteorologice care funcționează neîntrerupt ziua și noaptea și ale căror determinări intră în schimbul internațional triolar; dintre aceste stații unele funcționează pe vîrfuri de munte în condiții aspre de vreme, așa sînt cele de pe Vlădeasa, Lecerul-Rodna, Ceahlău-Toaca, Lăcăuți-Vrancea, Omu-Bucegi și Tarcu-Goceanu. La aceste unități se mai adaugă: birourile meteorologice de deservire regională (neînființate încă în toate regiunile administrative ale țării), 1.000 posturi pluviometrice, stații și posturi agrometeorologice, fenologice etc.

Funcționarea acestora este asigurată prin legături radio, teletip și telefon. De 8 ori pe zi se fac schimburi de date cu toată lumea, conform Convenției OMM la care România a aderat ca stat fondator.

Deși activitatea de deservire depășește cu mult munca de cercetare, schimbul de lucrări de specialitate cu peste 140 de institute similare din lume înlesnește o bună activitate științifică pe linie de meteorologie în țara noastră, muncă apreciată pozitiv și de D. A. Davies secretarul general al Organizației Meteorologice Mondiale (OMM), care ne-a vizitat țara în mai 1964.

modern cu orice preț!

D. I. SUCHIANU
MARYLIN

* **U**teatru
FILM
muzica
PLASTICA

V. MINDRA

INSEMNAȚII

Teatrului AKIMOV

Akimov este un moralist atras de izvoarele inepuizabile ale comicalului. Veselia sa neprefăcută evită simplismul, fără a înclina către o rafinare excesivă a satirii. În retorce care perpeșc spectaculos Akimov prepară efluvii de ris contagios. Ceea ce atrage atenția la primul contact cu Teatrul de Comedie din Leningrad este preponderanța vizualului, accentul pus pe imagistica vie, complimentară, cuvintului. Prin urmare scenografia și luminea, plastica mișcării și — în general — pitorescul semnificativ participă activ la realizarea viziunii scenice. Toate aceste mijloace de expresie capătă însă o direcție severă prin slujirea atenției și a direcției, care să modeleze intertextul, deloc neglijat și niciodată diminuează. De fapt, Akimov privește spectacolul ca un comentariu colorat al piesei față de care nutrește un respect neliniștit. Primatul textului literar capătă astfel, o recunoaștere ascuțită teatrală. Pentru primul regizor al Teatrului de Comedie sensul punerii în scenă este dat de valorificarea tuturor situațiilor conținute în opera dramaturgului. Așa cum nu odată a afirmat-o în articolele sale, Akimov, nu consideră că regia se poate opri la descoperirea ideii centrale a scriitorului, sarcina constând în realizarea întregului pachet de gânduri al dramei. De aci decurge refuzul de a construi un spectacol pe o singură direcție, aspirând mai curând la o simplitate anischematică. Akimov a vorbit cândva despre necesitatea unui autocontrol al fantaziei regizorale, idee pe care o înțelegem mai bine vizionându-i spectacolele, unde ingeniozitatea, (indicabilită) este mereu temperată de grija menținerii unui contact direct cu publicul.

Ni se pare că putem deosebi în reprezentările teatrului lui Akimov, o tendință de traducere a conflictelor dramatice în termeni de fabulă. Evidentă este mai ales, aplicarea la actualitate, referența continuă la prezent. Cu „Umbră” de E. Svart s-a realizat astfel un spectacol polemic cu adresă precisă în care fiecare frază aluzivă a fost cu băgare de seamă subliniată. Comul cultural de Akimov în satiră are adesea violenta pamfletaritate, implicând o vehementă caricatură. În „Umbră” narurile mincioase, pericul imposable, costumele bizare despart fauna tipicilor: grupul „pozivilor”. Grotescul este opus firescului, desemnând net opoziția dintre uman și inuman. Cu toate că interpretul „Umbră” își sticlește privirile demonice, povestea se desfășoară în lumina celei mai depline lucidități, dincolo de orice viziune stranie. Akimov stabilește adevăruri și realizează comparații grațioase, evitând cu succes uscăciunea, în demonstrații convingătoare și luminoase.

Procedul contrapunerii explicative repare sub altă formă, în scenărierea unora dintre povestirile lui Cehov. De două ori morală fabulei este extrasă prin disjungere acțiunii în planuri paralele. În „Vodevilul” personajele farsei imaginare își suprapun mișcările pe acțiunea reală din casa funcionarului Kloicov, înlesnind înțelegerea satirei. Sotului înecat din „Răzbnătorul” i se dezvăluie lășitatea prin materializarea cinematografică a gândurilor sale difuze.

În ambele cazuri este adică demascarea printr-o concretizare apăsătoare a ridicolului. O altă cale a sublinierii înțelesului unor întâmplări, pare să fie aceea a reluării aceleiași situații în ipostaze mereu amplificate. Privită cu atenție, selecția „pestră” făcută de Akimov din opera lui Cehov, cuprinde cel puțin o asemenea serie tematică, dacă nu dublă. În „Ospetele”, „Tragedian fără voce”, și „Jubileu”, dincolo de deosebirile aparente întâlnim într-o creștere gradată tragedia ridicabilă a individului sufocat de convenții, terorizat până la disperare de obligațiile sociale aberante.

În spectacolul Cehov, moralizarea este căutată sub forme variate, mergând de la proverbul cu tîlc nelămurit („Punga”) până la stigmatizarea unor persistente slăbiciuni de caracter („Ninocika”, „Răzbnătorul”). Meritorie ne apare, mai ales, insistența descoperirii unor resurse multiple ale comicalului cehovian, mod de a dovedi și pe această cale

Ne-am obișnuit în ultimii ani ca arta românească prezentă în competiții internaționale să se bucure de succes, să fie răsplătită cu înalte distincții. Această obișnuință a succesorilor este o urmare firească a condițiilor optime de dezvoltare acordate de statul nostru creatorilor, o urmare firească a eforturilor sporite ale artiștilor, mesageri de onoare ai culturii românești în plin avânt. Recentele premii obținute de Teatrul de Comedie pentru spectacolul Troilus și Cressida (la Teatrul Național), de filmul Pădurea spinuzurilor (la Festivalul internațional de la Cannes), aprecierile elogioase ale criticii și publicului făcute Teatrului „Constantin Tănase”, iată numai câteva dovezi grațioase din ultimile zile. Suf semnal unor asemenea manifestări de înaltă artă și spectacolului românesc așteptau ecurile participării Teatrului de Operă și Balet din București la cel de al III-lea Festival Internațional al dansului ce se desfășoară în aceste zile în capitala Franței, mai ales că numai doi ani în urmă publicul și critica pariziană elogiaseră spectacolele aceluiași teatru.

Dar parcugind presa franceză apărută în aceste zile se poate constata că numai o parte a programului a înfrunit aprecierea generală, restul stîrnind nedumerire sau refuzul categoric de a-l accepta, exprimat prin fluierături. Pentru a nu ne lăma la considerații teoretice să dăm câteva date concrete. Ziare importante, care prin condei cronicarilor lor au un cuvînt generos în consacrară artistică: Figaro, L'Aurore, Combat, New York Times, ca și cităm numai câteva, au elogiat interpretarea coregrafică de înaltă înaltă a actului II din baletul Giselle de Adolphe Adam. Și trebuie să spunem că nu e vorba de niște simple notițe de informare. Cronicarii respectivi discută pe larg concepția montării, stilul interpretelor făcînd o judecată comparativă asupra diversilor solisti, subliniind nuanțat contribuțiile Magdalenei Popa, Ileanei Iliescu, Alexei Mezinco, Sergiu Ștefan, Alexei Chechulescu etc. Iată cum se exprimă criticul René Sirvin în L'Aurore și despre montarea Concertino-ului de Dinu Lipintici: „Tot stelele trupei sînt cele care dau valoarea lucrării Concertino, într-un adăugiu impecabil interpretat de Magdalena Popa și Amatto Chechulescu”. Incep să fie nedumeriri pentru modul cum se apreciază Șeherezada de Rimski Korsakov. Șeherezada constituie un succes redutabil al baletului bucureștean. Nenumărați sînt spectatorii care reviniseră și o

vădă pe Irinel Liciu în această creație a ei. Ce s-a întîmplat? După cum remarcă și presa, Irinel Liciu a rămas aceeași dar... căci uncori există un asemenea dar, montarea s-a schimbat. Este bine ca maestrul de balet să aibă un ochi obiectiv, critic, și să aducă îmbunătățiri pe parcurs. Dar îmbunătățirile să se mențină în cadrul concepției, în cadrul stilului partiturii și libretului, să nu fie niște speculații nesemnificative pentru reflectarea sensului profund al operii, devenind efecte gratuite, neartistice, nocive. Orice libret, orice piesă de teatru, orice scenariu de film pot fi interpretate. Depinde de ce fel. Dacă Giselle a fost pe merit îndelung aplaudată, cum s-a putut cobori stacheta exigenței, a calității, realizînd în Șeherezada o „montare ce înclină spre decorativul exterior de muzic-hall”, cu un stil plastic asemănător „superproducțiilor în culori de la Hollywood”, amestecînd stiluri, școli, influențe, etc. Un creator, un om de cultură, nu trebuie să fie tributari modei, să dorască a face din opera sa ceva epatant, modern, atît timp cît nu este convins că modernul este o condiție artistică firească, căci poate exista și un asemenea modern care are la bază o cultură solidă acumulată, o intrinsecitate, o seriozitate profesională, un discernămint artistic absolut necesare, așa spune obligatorii. Vasile Marcu afirma acum câteva zile în Magazinul „Avînd în vedere însă faptul că arta noastră este deja consacrată pe plan internațional, avem tot dreptul să sperăm la un bun rezultat”. Avem dreptul să sperăm. Dreptul ni-l dau valorile artistice

românești. Avem datorită de a fi mereu mai exigenți cu munca noastră, de a nu fi victimele propriilor noastre concesi facile. Și iată că o asemenea victimă a modernului cu orice preț, a lamentabilei „modă” de a fi „modern” a fost talentatul colectiv al dansatorilor care a interpretat Ciocanul fără stăpîn de Pierre Bolez. Autorul acestei partituri dodecafonice este unul din compozitorii foarte moderni, disputați și discutați ai Franței. Nu este locul și nici nu ne-am propus a face aici o analiză a compozițiilor sale. Ideea montării unui balet pe această partitură aparține Teatrului de Operă și Balet din București. Și nu este de înțeles cum s-a făcut această alegere. Ce păstere a avut Consiliul artistic și în ultimă instanță care a fost poziția pe care s-a situat directorul instituției? „Temeritatea” și „originalitatea” unei asemenea acțiuni au fost rezultatul unei munci colective sau o dorință de afirmare cu orice preț a unor, manifestare încurajată de conducătorii teatrului, apreciatul dirijor Mihai Brediceanu? Și dacă, se presupune, în dorința afirmării unui „modern” cu orice preț, teatrul și-ar fi pierdut obiectivitatea necesară, care a fost rolul Consiliului muzicii din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă? Superficialitatea acestei acțiuni se pare că a contaminat pe mulți din cei care au ales, montat și vizionat spectacolul, făcîndu-i să nu judece cu simț de răspundere importanța unei asemenea manifestări artistice, care era de la început sortită eșecului. Toate acestea s-ar fi putut evita și, evident, fluierăturile

și cronicile nefavorabile care arătau că partiturii i s-a adăugat prin montare un modern „al stilului expresionist în deajuns de demodat” (Le Monde), un „stil de avangardă 1925” (Figaro). Cui i-a folosit o asemenea încercare? În orice caz, nu artei românești. Este cu totul reprobabil că un asemenea spectacol nu a fost prezentat de câteva ori unor săli ale căror locuri ar fi fost ocupate de fideli spectatori ai baletelor noastre. Dacă s-ar fi văzut reacțiile, și sînt sigură că ar fi fost reacții, fiind cunoscută exigența iubitorilor artei coregrafice din țara noastră, s-ar fi evitat includerea acestei „premier mondiale” în programul pentru Festival. „Ciocanul” lovindu-se de granitul intrinsecității spectatoriilor și-ar fi găsit adevăratul loc. Așa, umblînd de capul lui, a zdrobit eforturile celor care l-au creat. Ar fi fost mai bine ca în locul acestuia neînsipat, „Ciocan” să fi putut pleca o piesă de balet românească, demonstrînd astfel alte valențe profesionale ale dansatorilor noștri. Imi este imposibil să cred că n-ar fi avut un real succes acești dansatori într-o montare contemporană, modernă în cel mai bun și artistic sens al cuvîntului, a unuia din baletete: Nuanță în Carpați de Paul Constantinescu, La Piață sau Cînd strugurii se coc de Mihaela Jora, aducînd pe scena Teatrului Champs Elysées și mai pregnant decît s-a remarcat de către cunoscuta cîntăreață lirică a Operei Comice, doamna Irène Chantal: „Frumușețea și prospețimea României”.

Andriana FIANU

ION FRUNZETTI

ABSTRAȚIA LIPSEI DE GÎNDIRE

De curînd, lucrînd în juriul unei expoziții colective, am fost surprins de nivala abstracțiilor, recuzate în majoritate dintre profesioniști. Numele autorilor se puteau afla numai după vot, și m-am îngrozit constînd, curînd după respingerea majorității lucrărilor acestora diletanți, că pe cele mai multe nume le înțelegem la proaspăt deschisa expoziție de amatori a anului. Las că mi s-a părut idiot de caraghiosă presupunerea că unor tablouri ce n-au fost găsite vreodată să figureze în rândul lucrărilor expuse la bienna amatoriilor, li se poate face mai nimerit loc la bienna profesioniștilor regîni București, — asta pînă să le fie raționalment trimisilor, — dar m-am îngrozit la gîndul că amatori, făcînd abstracționism, cred că și găsesc îndreptărire în afirmația, atît de adeseori repetată, că arta de amator trebuie să se ridice la nivelul artei profesioniștilor. Nu știu cine și de vînză că s-au produs niște confuzii. Artiștii experimentați limbaje și caută să-și îmbunătățească mijloacele de expresie teacă, în laboratorul creației lor, de la un fel de a formula la altul, doar pentru a-și câștiga o rigoroasă a mestesugului, spun ei, căruia nu i se poate reproșa că ignoră vreuna din inovațiile artei contemporane, de aceea sau de la noi. Dar, după ce-și expun ducturile de atelier, care în dialectica creației și mai decît să rămînă neînchinate, din public se găsesc deseori cărora aceste căutări să li se pară tînta însăși a artei, și care să-i imite.

Mimetismul amatorilor e știut. La expozițiile de diletanți ale anilor trecuți, cînd cine știe ce modă adoptată, era singura în stare să asigure intrarea în expozițiile oficiale, un privitor a vizat descoperire insistența înnebunitoare și pretențiile cu totul ridicole ale unor oameni ce deschiadea de-abia ochii la artă, de a rezolva problema viziunii picturale în sensul acestui atît de subtil și de evoluat postimpresionist, cu o gramatică atît de severă a stilului său, chiar dacă aparente de ferie a acestui stil te face să-ți uzi cîrsetele rigurose raționale. Azi, cînd Ciucurenu experimentează problematica unui soi de abstracționism, diletanții i-au luat-o înaintea, considerîndu-se copii pentru arta care mai puțin susceptibilă de a fi făcută fără școală. Cum să facem, ca să priceapă lumea că simplitatea se cerește greu, și doar după ce a trecut probele complexității? Cum să explicăm că sinteza înseamnă unificarea unei teze cu antiteza ei, identitatea contrariilor, prin a căror experiență trebuie să treci, în parte, înainte de a putea pretinde să le depășești pe fiecare? Cum să înțelegem a școlară, sîntul să-și tîntă în ordine cîtecele, că adultul se poate dispensa de alineatunile tip dictand ori articulat, de paralele și perpendiculare, doar pentru că le-a folosit în care un diletant, ce n-a sculptat 50 de ani ca al doilea, nici n-a pictat o jumătate de veac la fel de sever, ca primul, își închipuie că are dreptul să sară toate etapele? Așa cum timpul nu respectă ceea ce se face fără el, interdicția de non-lieu al valorii estetice cade asupra revoluției

fară evoluție, în artă: căci nu te poți lipsi decît de ceea ce ai. I. înțeleg să fac oricare dintre noi, azi, art de amator, noștrul cînd că renunță la patrimoniul Concerului Rockefeller, cînd n-a fost niciodată în situația de a-l modeni. Avîrșii de pămînt cu toate academismele, sint de acord. Dar după ce v-ați dat examenele elementare și pictați-mi cîntecsențele lumii văzute, arhitectura ei intensă de muzici vulcanice ori interstelare, după ce-mi dați dovada că știți și modelați o ureche, ca oamenii, și să gîndiți, în plan, o direcție spațială certă, fără navitativ. Căci dacă Donatier Rousseau și Nikos Pironomanișvili sint mari, e fiindcă n-au avut pretenția să fie dect ce sint. Cum s-ar fi scoțit niște ingineri ai altei realități decît cea văzută, cu mijloacele lor n-ar fi provocat dect risul. Da. Paul Klec scrie linii și puncte, în plan. Luată caetele lui: nu există inginerie mai stringentă. Abstracția este valabilă numai aposteriori, implicînd experiența realității și nu eludînd-o. Dar, de ce să nu mărturisesc că nu sint profesioniști singuri cei mai diletanți în această ordine de idei?

FORME ÎN CUVINTE

ERRATA. — În articolul trecut, editorul să îndrepte, în rîndul 3-4 „cazuri umane în primul rînd, dar și animale”, prin „corpuri” etc. În fraza: „Azi Victor Roman eldote”, strîmii trunchiuri reduse la esența lor arborescentă. — sintem siguri că lectorul a îndreptat de la sine, cuvîntul arborescent nexistînd. În „abstracția de chintesență” a citit chiar și ochiul nevizat, în loc de abstracto.

ÎN JURUL UNEI EXPOZIȚII DE AMATORI

Artiștii amatori ai regiunii București se întînesc din nou cu publicul nostru în cadrul expoziției prietenoase de cea de a IV-a biennală de artă plastică.

Cert, e un eveniment de artă, o moment de cultură, o fericită întruchipare a pasiunii realizate pentru artele plastice: o confruntare de exigențe, căutări și regășiri personale mai arduce și mai complexe, dar și mai rare.

Alături de uleiuri și grafică sînt prezente piese de ceramica, tapiserie, arte aplicate. Expoziția e bine organizată, frumos încheșată și nu lipsă de probleme și discuții contradictorii luate printre vizitatori.

Nu sîntăm în spațiile mici de lucru ca dimensiune, ceea ce obligă la concentrare, concretizare și căutări spre sugerare accentuate din partea autorilor cărora cartoul sau pagina mijlocie le oferă suficiente posibilități de exprimare.

Întîlnim în această expoziție câteva contraste interesante, de valoare, și de personalitate, adăugate modalităților personale de interpretare plastică. Alături de lucrările tînerelor artistice Ana Calotă, elevă actualmente la Butcea — al cărei debut l-am semnalat în cadrul expoziției de la Casa de cultură N. Bălcescu cu prilejul expoziției raionale — lucrări de interiorizare, spontaneitate, vigoare artistică, sau de pictură sugestivă a studentului arhitect V. Constantinescu („Căi alergînd”), întîlnirea cu navitatea sinceră a Sorlei Șirbeș, cooperatoare, din cele două tablouri reprezentînd priveliștile gospodăriei colective Zimnicea, oferă un complex peisaj plastic de culoare, mișcare, ritm și atmosferă.

Creșterea exigenței din partea publicului ca urmare a evoluției firești a gustului și simțurilor artistice, stabilește însă și o oarecare decalaj în substanța expoziției. Prezența unor picturi fotografice sau a unor lucrări pe o notă forțată de originalitate sau infantilism căutat (preferat se pare de cenzurii plastice Giurgiu) pune în derută vizitatorul nevizat, nerecolînd nici subtilitatea unui gen particular.

Nu curăță ochii însă lucrările curate, pline de sentiment, realizate după un studiu serios, compozițiile de culoare pe sisteme simple dar pline de semnificație, exemplul de muncă serioasă cu penelul și vopselele, cu ideea și pasiunea artistică: „Sudor” (Gh. Pirvu, tehnician S. N. Olenin), „Brutărie” (L. Florescu, S. N. Giurgiu), „Peisaj”, și „Portret în abstracție” (Prof. Gh. Dobre, Alexandria), „In excurție” (telev Stelian Teodoru), „Portret”, desen în creion (Mihaela Mihăilă, Pologu).

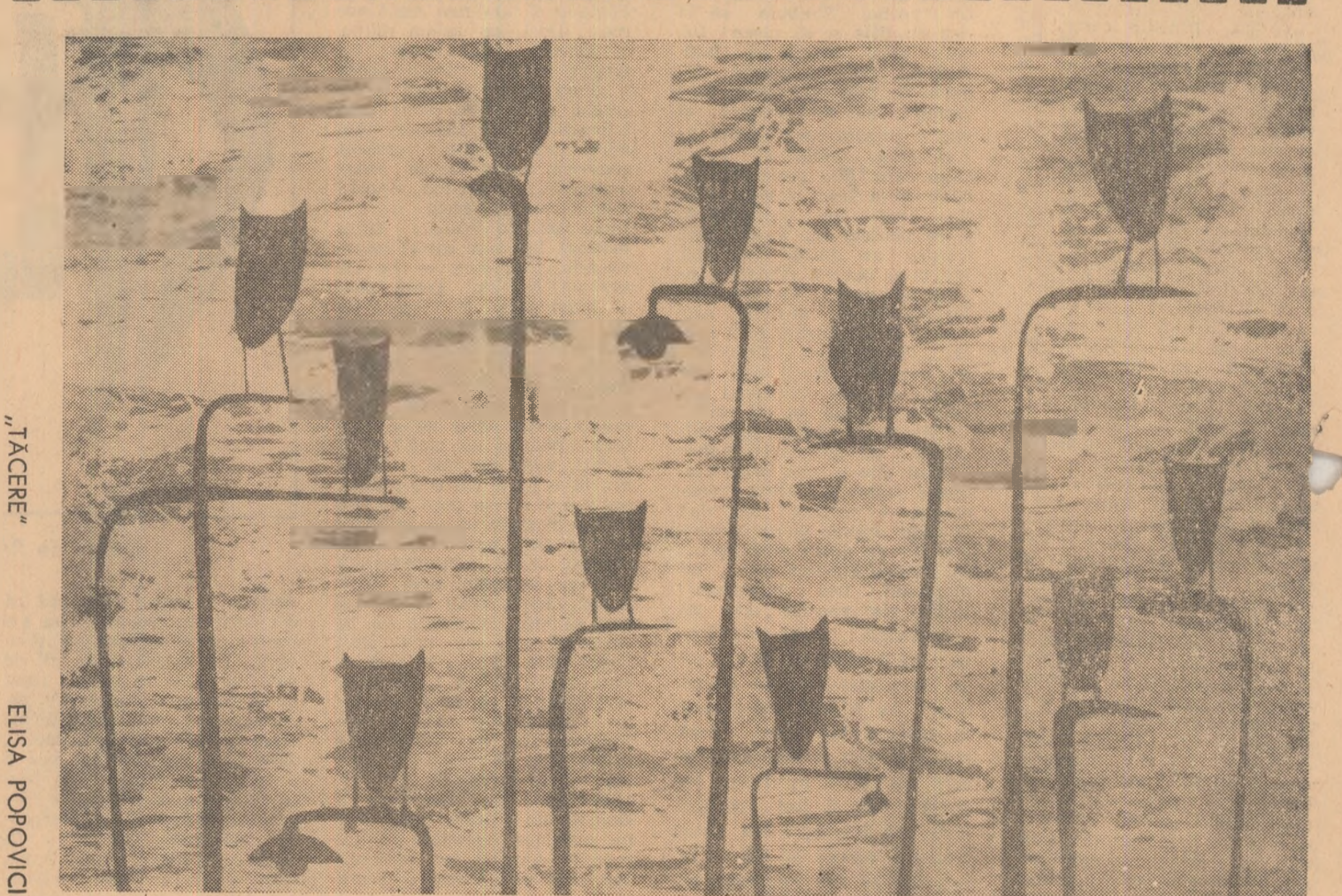
Cu toate că expun și o serie de elevi și eleve, desenele lor nu se ridică la valoarea pe care expozițiile de copii au relevat-o în repetate rînduri. Unele lucrări par a fi rezultatul unei teme date, în basm i. Mică artistă sigură și că și-ar fi desășurat mai accentuat talentele picturale în cadrul unor teme mai concrete, mai accesibile puterii lor de reprezentare. Îndrumarea lor ar trebui să fie creatoare de valori și bun prilej de atragere a personalităților artistice și nu desene simpliste, lipsite chiar de copilărie.

Ne surprinde înegalitatea de valoare și conținut a artiștilor amatori sovietici Cristina, capabilă în „Floricea” să albe un bun simț al culorilor și o modalitate plăcută în exprimare. În timp ce în acurarea („Surore”), „Autoportret”, etc.) difuzează valori și bun prilej de atragere a personalităților artistice. Există talent, dar păcat că se consumă cu atîtă ușurință.

Alături de expoziție e alăturată din artele paralele: ceramica — prilej de plăcută reîntîlnire cu artiștii paraleli: săten din Pisc, Marin C. Neucul, prezent cu cinci fluierice care l-au adus o faimă binemeritată; sculptura lemnească reprezentată prin câteva mici vase din lemn luciat (Coriolan Tebreanu) care în afară de pricepere tehnică și îndrumare, din punct de vedere artistic sînt nule. El ar putea valorifica arta populară țărăască și inspirații din vitrina artizanală cu mult succes, lămurit asupra bogăției de elemente... În metaloplastie, granita genului e trecută cu multă facilităție în toate sensurile, fără valori excepționale. O lucrare interesantă e perechea de umeri dansatori săteni (Angela Fomino).

Surpriza expoziției o constituie singura tapiserie aparținînd Niculitel Rogu de la C.A.P. Clotpan: un covor cenășu cu trei pășiri în zbor așezate, în culori armonizate cu multă pricepere și simț. E o piesă de subtilitate artistică, de concepție modernă, ca un simbol de toamnă dintr-o poezie de mari emblemi. Probabil că acasă, în război sau în iad, mai are câteva covoare cărora aprecierea competentă le-ar da dreptul să figureze și în expoziții viitoare ca și în vitrinele Fondului Plastic...

Baruju T. ARGHEZI

EUSA POPOVICI

ORAȘUL ÎNVAȚĂ

de AUREL LAMBRINO

A fost o vreme cînd orașul în- treg construia. Construcțiile și azi, dau...

de ventil, grămile pentru cabla-... Acum patru-cinci ani, tot prin lucrurile acestea, mă cășoram pe ledera de șielele sub care se-m- plineau rădăcinile...

Intregul oraș construia. Nu, nu- vrbă numai despre cele două li- cee din localitate, fiecare cu cîte peste 30 de săli de clasă, ori de școala profesională de pe malul Casinului...

(Urmare din pagina 1) sărbătoare, cînd era blestemat Hitler și cu toți mairii pămîntului, care — porniseră război în lume — tăcea și țoacea de la biserică și-nle- meau și campaniile fîntinilor...

S A T U L

Și parcă începeau să se de- prîndă cu un altfel de trai, mai deschis, mai lesnicios, mai omnesc.

OV. DENSUȘIANU-FIUL

EVOCARE

OV. DENSUȘIANU

Omul fizic alcătuia expresia și totodată contrastul launtrucului: de statură mică, de o înfățișare plăpîndă, finețea trăsăturilor, fruntea vastă sub părul castaniu pieptănat cu cărare, privirea medita- tivă ce scintila uneiori de o subtilă și profundă ironie...

Astfel a adîncit mereu, necon- tent, contactul cu valorile spiri- tuale ale poporului, iar cînd, printr-o extenuare a efortului, se ostentit cercetător, pleca spre cu- noscutele meleaguri depărtate...

lovesc, umbrează deșeurilor ce le pusec în ea n-a putea să-l lase decît amărăciune. Dacă n-a iz- butit să realizeze pe deplin ceea ce a voit, dar că poezia lui n-a avut tumultul marilor inspirații, a fost, necontenit, un valnic al- iutor al adevărului și un neostentit apărător al tradițiilor noastre seculare...

Cu o astfel de putere, cu o altă de dîrăz voință în cercetare și în luptă, să se aștepte la o atîtu- tine de față orgoliu și de as- pră superioritate. Nimic din toate acestea. Cu toată conștiința valorii lui, cu toate consacările ce l-au cînsit și mai trziu, Ovid Densușianu nu s-a abătut nicî- odată de la linia unei desăvîșite discreții și a unei afabile modes- tii. Politetea lui, măsura în ju- decată, eleganța exprimării chiar atunci cînd, atîcat personal sau combatut în păreri, răspunde os- tilității unor oameni pe care li deșeșea au fost — îmi îngădui să spun — o pildă a ceea ce tre- buie să fie adevăratul intelectual în lumea lui, și chiar dîncolo de această lume...

Cu această calmă siguranță a merei încredințări a șoaveli și a merit și mai mare, poate, într-o vreme de aprige polemici și de subiective revoltații — fără ca a- cele adversități să-i știrbească obiectivitatea.

avut tumultul aprig al părintelui Aron, diriz apărător al cauzei românești în tinuturile arde- lene și care s-a refugiat în vechiul regat sora a fi latinist în capitala moldovănească a fost și el, sub altă formă, un luptător, un combativ. Renunțînd și mi- litanțe în cadrul partidelor politice pe care le privea necrezător, a luptat totuși prin condei și prin viu grai pentru o purificare spiri- tuală, pentru o întărire a conștiinței naționale dîncolo de orice sectarism.

— Invățătura ții dă lumină dar nu te înalță decît prin caracter — mi-a spus odată făcînd aluzie la cele ce vedea în jurul lui, la cei ce mișunau în jurul lui.

Ca profesor, desprins de părin- tii, neplecat la orice intervenție, înfreața truda, prețuia valoarea, simțea suferința în care ghicea o lucrare frumoasă. Cei ce i-au fost elevi își amintesc, desigur, de exemplarea comportare față de ei, simplii studenți, de felul cum înțelegea să-i îndrumeze, fără severitate excesivă și fără scar- lădă superioritate.

Si totuși, cu atîta rîvnă spre frumos, cu atîta voință de mai bine, cu toate satisfacțiile unei nunci ce se impuse, Ovid Densușianu n-a fost ovid. Cercetă- de foarte mult, vizitat de foarte puțini, în locuința din str. La- hovary, între cărțile presărate peste tot, ultimii ani i-au fost grea singurătate, îndelungă tri- stețe. Gerînd mai multe omenilor de cît cerșea vieții și-a în- chis drumul la multe mulțumiri. Intransigentele au frumusețea dar și amărăciunea lor. Rîvnind pre- mult, nădăduind în prea multe, a fost mereu încordat și mereu dezamăgit. Privind departe — mai presus de el — o lume vastă dar și tulbură în care multe ne-

avut tumultul aprig al părintelui Aron, diriz apărător al cauzei românești în tinuturile arde- lene și care s-a refugiat în vechiul regat sora a fi latinist în capitala moldovănească a fost și el, sub altă formă, un luptător, un combativ. Renunțînd și mi- litanțe în cadrul partidelor politice pe care le privea necrezător, a luptat totuși prin condei și prin viu grai pentru o purificare spiri- tuală, pentru o întărire a conștiinței naționale dîncolo de orice sectarism.

— Invățătura ții dă lumină dar nu te înalță decît prin caracter — mi-a spus odată făcînd aluzie la cele ce vedea în jurul lui, la cei ce mișunau în jurul lui.

Dîncolo de catedră, savantul, îndrumătorul de debutul intelli- gența roca se înleaza la evoca- rile frumusești. Căci filologul și criticul din el erau dublati de un poet. Fără să aibă răsoalitură avînt al marilor poezii, versurile lui atingeau totuși danielarea unei sferite simțiri. Această sensibi- litate poetică i-a îngăduit să a- asimileze atîc de adînc poezia nouă pe care a propovăduit-o o viață întreagă prin numeroase articole, prin conferințe și prin studii, și în cadrul mai restrîns al unor prieteni îndrăgostiți de armonii și ei însuși fauritori de armonii. Cînd cu glas scîzut dar cu o pă- trunzătoare claritate, în convorbiri ce depășeau filologia, atînga cu- rente literare necunoscută încă la noi, acel profesor de filologie dezvalua comori spirituale ne- hănuite, îndreptate spre îmboga- țirea sensibilității românești. Cei ce au rămas dintr-o cîntărie re- vîstă în ținta nouă pe care Ovid Densușianu a înfăptuit-o și a con- dus-o dîncote de ani pe clien- ții săi proprii, fără nici un sprijin oficial, își amintesc, desigur, de a- știința lui atunci cînd aducea în literatură noastră valorile altor literaturi. Își amintesc, de aseme- nea, și de polemicele pe care le- a susținut. Apariind și punctul de vedere. Ovid Densușianu răs- puncea cu obiectivitate claritate, fără a cădea în violențele detrac- torilor. De multe ori răspunsurile se ne muntau de ironie și avea deplin dreptate, fiindcă adver- sarii lui nesocoteau faptul că propovăduitorul simbolismului nu pregăta să colinde totodată țara românească poposind în sat, as- cundînd țărîni, urmînd atenț re- flexivitate și expresivitate lor, scundînd în cuvintele lor necunoscută iz- sune de dînc românesc pe care le dădea apoi la lumină, înfăptuind astfel patrimoniul și cunoașterea unei evoluții străvechi, a unor tradiții românești.

A înecat din viață, în noaptea de 3 sferă 4 noiembrie, după o grea suferință, Elena Vianu, la mai puțin de un an și jumătate după moartea regretatului Tudor Vianu, care-i fusese profesor și soț. Ea în- săși își revelase în ultimii zece ani aptitudinile excepționale de cercetătoare literară și de conferen- țieră universitară. În colectivul catedrei de limba și literatură franceză de la Universitatea din București, căreia aparținea, își afirmase o vocație autentică, a- testată de tipăritura unui remarcabil „Curs de literatură fran- ceză, Le dix-septième siècle” (E- ditura Didactică și Pedagogică, București, 1962, în 8, 336 pg.). Ar fi de dorit ca inițiativa de a pune la îndemna studenților aseme- nea cursuri, îmbrățișînd cite un secol literar, să fie continuată, ca o tradiție, corespunzînd unei ne- voii de mult simțite. La catedră, vorbitoarea aducea, pe lîngă far- micul frumuseții și al înținerii spirituale, darul cuvîntului și pa- sionarea intelectuală. Cursul era dezbătut într-o excelență limbă franceză, bogată și nuanțată, și într-un spirit științific foarte înalțat, îmblînd informativă litera- ră la zi ce adîncita cunoașterea

a cadrului de epocă, social, poli- tic și economic. Elena Vianu a fost asadar o profesoră care și-a marcat locul în istoria catedrei, ilustrată de la sfîrșitul secolului trecut cu personalități marcante, începînd cu savantul și elevul lui Pompiliu Eliade, fost elev al Școlii Normale Superioare din Paris și discipol al lui Ferdinand Brunetiere. Cunoaștoarea a întregii literaturi franceze, și îndeosebi a celei postromantice, a fost sol- licită și dea prefețe. În ultimii ani, la traduceri din Racine, La Fontaine, Balzac, Merimee, Sainte- Beuve, Courtine, precum și la autori de teatru francez contem- poran, ca Anouilh, Cocteau, Gi- raudoux și Ionesco. Am reeztat, în paginile acestei reviste, cărțile Elenei Vianu despre Racine (1956) și Moralistii francezi (1963), nu fără unele obiecții, dar de la un nivel de știință foarte înalt.

Alcuvise Facultatea de Litere din București, fără intenția de a- și face o carieră didactică. Mai trziu, într-o doră, lucrînd ca amatoare, în atelierul picturii lui Lucian Grigorescu și (el, violul de cântine decedat), dar cu aceeași pasiune și migală, a dat o suită

de tablouri, peisaje și naturi sta- tice, de o deosebită valoare colos- tice. De cite ori îl vizitam pe Tudor Vianu, lui făcea plăcere să mă opresc îndelung la tablourile Elenei Vianu, care îmi rețineau atenția prin finutul lor, prin ceea ce francezii numesc „lechevé”. În tot ce făcea, artista și cercetăto- rea literară se dăruia întreaga, fără nici un pic de dilematism. Ca să-și completeze informația despre Delacroix, marele precursor al întregului curent coloristic mo- dern, critica de artă a făcut un studiu popas artistic la Paris, în căutarea urmelor incomparabili- lui maestrului. La scurt timp după aceasta, iam dat indirect prile- gîul să-și afirme cunoștințele spe- ciale. Un prieten mai vîrstnic al meu, mare amator de pictură, fu- sesc imbiat să achiziționeze un tablou semnat Delacroix, datat și reprezentînd o femeie din Al- ger. Piesa, dacă ar fi fost auten- tică, și-ar fi mîrșit valoarea prin faptul că nu figurase în nici o expoziție și nu fusese mențio- nată nici în studiul consacrat ace- stei teme. Invitată de mine să vadă lucrata, în sine agard sen- zațională, Elena Vianu a cerut voie să coloreze plîza de pe pe-

retic, a luat-o în brațe și a pri- vito de aproape, ca să constate că nu era fabrica maestrului, care lucră în tuse mică și dese, orielt de mare înr fi de compo- zitia. Pictorița s-a dovedit ast- fel și o expertă de artă. La citeva zile în urmă, am constatat cu plăcere că amatorul meu restituise piesa dubioasă.

Ugor slabită în ultima vreme, după o intervenție chirurgicală de prospectie, Elena Vianu a fiuit totuși să-și deschidă cursul, la începutul lunii trecute. Intrarăs arasă, după acest efort istovitor, s-a prabusit, săvîrșindu-se din viață peste citeva săptămîni. Doctorii și familia i-au ascuns a- devărul teribil: cancerul. Nu voi uita niciodată cu cîtă vervă și vitalitate își susținuse în vară examenul de cadăntură, în fața consiliului științific al Facultății și al unor invitați. Nimeni n-ar fi prevăzut că zilele îi erau nu- mbrate. Citim” zîngăzîndu-mă într-un eolt, nevăzută. Elini nu grezeau cînd vorbeau de glorioză țirilor. Aceștia căuta poate și astăzi însoțitoare vrednice, doc- torel umbre din jurul Diotimei.

Șerban CIOCULESCU

FLUIERUL FERMECAT

— SCRISOARE DIN SAIGON —

Nu de mult s-a desfurat la Saigon procesul „mişcării pentru pace” a intelectualilor sud-vietnamezi. Oamenii care au luptat prin scris pentru independența și pacea în Vietnam au fost condamnați pentru „atență la securitatea publică, sabotare a moralului armatei” etc.

Publicăm mai jos extrase dintr-o scrisoare a unui intelectual saigonez, măturte a spiritului împotriva „cărții s-a organizat acest proces în care Justiția a fost acuzată. Ea probează că procesul intenționează mișcări patriotice a intelectualilor sud-vietnamezi și a reușit s-o stingă. Dimpotrivă,

DRAGA L. V. PRIETENI,

Locuitorii saigoniului discută încă în acest moment procesul „mişcării pentru pace”. În culeștea tribunalului administrației marelui oraș, judecarea din când în când stătea ca tribunalul civil nu îndrăznește să accepte judecarea acestui proces. Tribunalul judecătoresc, și el, și-a negat competența. În cele din urmă, Nguyen-cao-Ky a hotărât să încredințeze tribunalului militar de front judecarea procesului „mişcării pentru pace”.

De obicei procesele au loc la sediul tribunalului din Saigon. De ieamă manifestărilor compatrioților noștri, acest proces a fost organizat într-o clădire de pe cheiul Bach-dang-ului. Erau prezenti în sala numai judecătorii, acuzații și ceteva rude ale lor, ceteva ziaristi. Totuși, de la început, s-a proferat amenințarea că care vor striga sau vor protesta vor fi condamnați pe loc la doi ani închisoare.

„Se mai vorbește încă despre capitularea „comisar al guvernului” care a pronunțat rețchizițiile asupra scriitorilor Ngoc Luong. El a spus că „scrierile lui Ngoc Luong sînt ca și fluturii fermecatei lui Tuong-Luong care a biruit pe cei 800.000 de lupători ai lui Hang-Vo”, că dacă ar fi fost pe front și că el și ceteva articole doamnei Ngoc Luong, ar fi dezertat și el.

„Sînt în an de cînd imperiaștii yankei se trudesă să ridice, să înțrețină, să antreneze, să echipeze armata noastră; această este în așa hal demoralizată încît îi ajunge numai cuvîntul sincer al unei femei cîntec pentru ca să-și piardă moralul.

Desigur, punctele de vedere ale mișcării intelectuale și personalităților din Saigon pentru pace nu sînt încă perfecte. Ele nu arată originea războiului și nu denunșează imperiaștii americani ca vinovați de acest război sîngeros pentru pedepsirea și siungarea lui. Cu toate acestea, ele reflectă deja aspirațiile profunde și legitime ale compatrioților noștri din oraș, înăbușite de politica de război a agresorilor și a trădătorilor. Vă amintim desigur că în luna februarie a acestui an, atunci cînd mișcarea a luat naștere, a grupat în jurul ei în scurt timp, oameni de așezări muncitorești și chiar un anumit număr de înalți funcționari din administrația marionetă care au semnat peții cerînd încetarea războiului. Aspirațiile juste ale maselor populare s-au transformat într-o forță și grăie cetei forțe intelectuale saigoneze a putut să rămîna ferm.

Am făcut o vizită unui prieten care fusese eliberat. Era slab, însă țintea să rămîna aceeași... „Dintre noi, mi-a spus că, au fost unii care au fost torturați și schingiuitori nu spunau: „E foarte simplu, o deslușă să recunoști că țai-ai pus din greșeală semnătura pe petițiile care cereau încetarea războiului și să ceri clemența guvernului, și de-așez un semn din cap...” Da, era suficient să facem asta și ne-ar fi pus imediat în libertate. Dar noi, noi, nu ne respectăm ca oameni. Conștiința noastră de intelectuali, de cetățeni vietnamezi nu ne dă dreptul să înclinăm capul...”

Am aflat că „intelectualii acuzați au transformat ședința tribunalului fascist, în cursul căreia s-au văzut condamnările la pedepse de 10 și 20 de ani de ocaz, într-un tribunal în care erau condamnați agresorii și trădătorii de patrie.”

„Eram emoționat în momentul cînd mă despărțeam de ei în fața tribunalului. Rudele sacora dintre intelectuali, compatrioți... și înconjurau pe acia care se găseau în duble închisori. Atmosfera era întîmă, ca și cum ar fi fost sărbătorii învingătorii unei prime lupte.”

„Unul dintre intelectuali, ridicînd mîna pentru despărțire, a spus: „Independența și pacea sînt cauza noastră și vom lupta pînă la capăt pentru a le realiza. Violența nu va putea niciodată să ne subjughe sau să ne cîlăne”. Cu afecțiune,

povestește sora lui

ESSENIN

S-a împlinit anul acesta, la 3 octombrie, 70 de ani de la nașterea lui Serghei Esenin. În unul din numerele sale pe septembrie, revista sovietică Literaturnia Rossia, publică sub titlul La Konstantinovia ceteva amintiri din copilărie ale surorii poetului, Ekaterina Esenină, cu 10 ani mai mică decît celebrul ei frate.

„Bunicul nostru, Nikita Ospovici Esenin — scrie Ekaterina Esenină — se căsătorise foarte tîrziu și de-așez l se dăduse porocia de „Călugăru”. Pînă ce-am început să merg la școală, eu nici n-am știut că noi sîntem familia Esenin, lui Serghei și se spunea „Călugăre”, mie și surorii mele, Sara — „Călugăritei”.

Tatăl poetului, țaran din satul Konstantinovia, pe malul râului Oka, în ținutul Riazan (nu prea departe de Moscova), devenise, după cum se cunoaște din biografia poetului, vînzător într-o măcelărie din capitală și avea dese neplăceri cu soția sa, Tatiana Florodova, pe care o lăsase acasă în sat, la surorii ei, Ekaterina Esenină, care o îngrijea și o hrănea în privința acesteia: „Tata în copilăria sa cîntase în corul bisericii, avea un glas foarte frumos, îl cheamau toți cel cu dare de mîină din ținutul său să cînte la nunți și înmormîntări. Pe la 12 ani l se propusese să devină cîntăreț la catedrala din Riazan, iar el refuză și atunci fu dat ca băiat de prăvălie la Moscova, în seama unui măcelar, ceea ce, determinînd ulterior profesia tatălui poetului, determină probabîl deșameș și semipitura țatălui, cîntăreț, cu familia rămasă în țară. Cîntăreț după căsătorie, tata a plecat să lucreze la Moscova lăsîndu-și soția în sat cu surorii ei (...). Au început neplăcerile (...). Atunci mama a părăsit casa Eseninilor și timp de cinci ani a trăit despărțită de soț (revenise la părinți — n. red.). În 1904 s-a întors în casa Eseninilor, dar certurile cu soțul au continuat.”

Așadar, cam între 4 și 9 ani, Serghei, locuind la bunicul dinșpre mamă, a fost puternic influențat de feiul de a țai și capului acestei familii, pătrînd Florod Andreievici Tišov, tatăl mamei poetului. În amintirile sale, Ekaterina Esenină spune următoarele despre bunicul ei: „Îl cunoștea întreg ținutul. Bun la taliașuri, vesel cînd petrecea, foarte aspru cînd se mînia, bunicul se pricepea să se facă plăcut oamenilor, era ager la mînt. Roscovan, destul de înalt ca statură, cu ochi copleși viștorii și-a păstrat pînă la adînc bătrînețe obiceiul de-a umbra îmbrăcat foarte îngrijit”. Vara și cîștiga existența la Petersburg, angajîndu-se, ca și alții din sat, pe șepurile de pe Neva, și cîștigînd astfel bani buni. Toamna, întorcîndu-se în sat, bunicul de obicei dădea o masă, curica se umplea de butoaie de băutură și bunicul își îndemna conviții: „Băi, mîncău, petreceți, oameni buni, că n-are nici o noimă să adun bani, cînd morți nu fel nimic cu tine”. Bunicul cînta foarte frumos și-l plăcea să asculte cîntecul. Vescelia lină o săpătămîni chiar două săptămîni de cîntec și se țereau din ce în ce, se mai înclungeau unele doar cînd

se-ntînea bunicul cu oamenii prin piață, și spre sfîrșitul iernii nici măcar în piață nu se mai întîmpla așa ceva, nu se mai ducea nimic la piață, nu mai erau bani, „Incepuă zile grele în casa Tišovilor”, certuri că se irosese chibrituri, sare, petrol... Soția bunicului, Natalia Evteevna, fusese o femeie foarte frumoasă, bunicul o luase de nevastă țară să-i pese că ea era dîintr-un neam sărac și uneori îl spunea lui nepotu-său, Serghei: „Cînd te vei însura la și-o proastă, la urma urzii, de-a să fie frumoasă...”

Cu toată neplăcerea lui, bunicul era de-o mare bucurie cu copiii, îi lăsa, îi plăcea să stea de vorbă cu el. Serghei își amintea deseori convorbirile lui cu bunicul. Dorceau amîndoi alături pe cuptor. Odată, vînzînd luna pînă pe cer, Serghei l-a întrebat: — Bunicule, cine-a săgat luna acolo? Bunicul, care știa absolut orice, l-a răspuns țară să ezite: — Fedosi Ivanovici... „Da! dîne-și asta, Fedosi Ivanovici”, l-a spus, l-a săgat, mări mergem noi amîndoi în piață și ț-i arăt, e unu așa, gros...”

Primăvara și vara, Serghei petrecea zile întregi pe cîmp sau pe malul Okei. „Se-ntorcea seara cu trăsă pînă de pești sau de ouă de rațe sălbatice, odată a venit cu o căldare țicșită de rațe”. Totuși la școală era un elev strălucit, și-a încheiat clasele primare obținînd ceva în genul unei diplome de onoare, „ceea ce rar se întîmpla în satul nostru”, și apoi, cu toate că lui, viitorului poet, perspectiva nu-l prea surdă, a fost trimis să-și continue studiile într-o școală a seminarului teologic de la Spas-Kiepliki, de unde a încercat în ceteva rînduri să fugă. Scria versuri de mic, și Ekaterina Esenină își amintea îndulșată cum, lătrîndu-se după exemplul lui, încerca și ea să verifice iar ei îl corecta compunerile.

Începutul războiului din 1914—1918, Serghei, devenind soldat, a fost trimis pe front ca furier al unui tren sanitar, — avea apendicita, urma să fie operat și aceasta l-a pus întruiva la adăpost. „Sarcina sa consta în a țrece rînduții în rezerva și în legătură cu aceasta, ne-a povestit multe pătăni dureroase sau comice, de-ale războiului, avea prietel și asiste la intervențiile chirurgicale din tren și ne-a istorisit odată cum, s-au arătat unul oifer ambele pictoare... — Serghei spunea: era un om foarte ținăr și frumos, în timpul narcotizării cînta: „Dorm ușor săcille plîngătoare, — și s-a trezit invalid...”

După operația de apendicita, nemulțumit și trimis pe front, a fost repatriat lazaretul din Tarskoe-Selo, ceea ce îl permtea să vină desori acasă în țară, mai ales fiindcă comandantul, un colonel, Loman, îl privea cu bunăvoință, căci Esenin încesuse a fi cunoscut ca poet. Dar și o grăie deosebită pentru care colonelul se arătase îngăduitor: „Îl se propuse să scrie o poezie în cinștea țarului Nikolai al II-

lea. Era pe la sfîrșitul lui 1916. Alunul revoluției. Serghei nu se simțea în stare să scrie versurile ce l se pretindeau și căușa exasperat un pretext cu ajutorul căruia să se refuze. Dar, sub orice formă s-ar fi produs, acest refuz constituia o înjignie la adresa marelui țar imperial, așa încît Serghei se așeză să fie trimis la închisoare sau într-un batalion de pedepșiți. Un fragment din corespondența cu părinții (reprodus de Ekaterina Esenină), ne lasă să vedem îngrijorarea de care era cuprins poetul în această perioadă. „Abut timp n-am mai primit nici o veste de la Serghei, apoi, la începutul primăverii din 1917, l-am văzut sosind acasă la noi în sat, pentru toată vara. De la Tarskoe-Selo fusese expedit unu batalion disciplinar pe care, la izbucnirea revoluției, îl părășise cu de la sine putere.”

Furtunile anului 1918 îl găsesă pe Esenin la Konstantinovia în amintirile sale, Ekaterina Esenină, spune: — Săpătămîni de săpătămîni țanț se țneau ședințele. În fruntea tuturor, conducînd, se afla Piotr Iakovlevici Mocalin, om din sat de la noi, comunist, muncitor la fabrica din Kolomenskii, pe Serghei îl interesa foarte mult felul de-a fi al lui Mocalin, și voia să știe totu despre el, iar mal țarului Mocalin l-a servit în mare măsură drept prototip al personajului Pron Oglobilin din Anna Snehina. În versiunea lui Lesnea: „Unu-l pron Oglobilin după nume, / Băluș, suțit, trecut prin cur, / Vesnic furtos pe-ntreaga lume... — și mai departe: „Aci la mine-n casă, pe-searate, / A dat buzna ca o lună, Pron — Frate! Vin c-o mare țercire / A sosit mult așteptat ceteș / Înt noroc la neua săpătămîni / Azi noi toți... azi noi... hătule-le-cvasi / Vom lua pămîntul și cîmpla / Fără plată de la proprietar. / Sînt acum Sosevi în Rusia...”

Totuși, după o vreme, în același an 1918, s-au produs importante divergențe de opinii între poet și consătenii săi, între altele de exemplu, și pentru faptul că acesta, voia să distrugă un conșac din țmărețului, „și nu mai rămîna piatră pe piatră din acest club de burui”, în timp ce Esenin era de părere să se amenajeze acolo o școală sau o infirmerie. „Am-ero în sat nici școală, nici spital, medicul e la opt verște de-șeci, de ce să nimicim conșacul?” Ekaterina Esenină, menționează de altcînd că „anul următor conșacul Lidet lvegrăjd bolerosc s-a transformat, după amănășțiile necesare, în club”.

O ultimă vizită a mai făcut Serghei Esenin în satul său natal, Konstantinovia, la sfîrșitul anului 1920, și cu acest prilej, susține sora sa, el a scris cunoscuta poezie Sînt ultimul poet al satului, datată însă în edițiile de acum: 1919. Mai rămăsesea doar cîteva ani pînă la moartea poetului: „Curînd, ar răgușit ceas de ierni, / Mi-o bate pentru cea din urmă oară...”

O CONVORBIRE CU ELIAS CANETTI

Corespondență din Viena de la Ov. S. Crohmălniceanu

MATISSE
Odaliscă
cu
pantaloni
roșu

prețierile favorabile, pe care Elias Canetti le-a avut despre intervenția mea în discuția organizată de „Societatea austriacă pentru literatură” pe tema: „Secolul nostru și romanul”, m-au făcut să îndrăznesc a-i cere un interviu. Nu e greu de închipuit cît am fost de bucuros cînd mi-a spus că primește și m-a invitat să-i fac o vizită în noul apartament al vechiului său amic, marele sculptor Wotruba, unde era găzduit.

De cum sosesc, Canetti îmi arată ultimul număr din Secolul XX în care prietenul lui a descoperit țincinat numeroase reproduceri din opera sa și un articol despre el. Convorbirea începe sub cele mai bune auspicii și țimliditatea mea se risipește repede, descoperind în acest scriitor cu renume mondial un om de o afabilitate rară.

Elias Canetti s-a născut în 1905 și a părăsit Austria în 1938, refugîndu-se din cauza hitlerismului la Londra, unde locuiește și astăzi. Romanul său Die Blendung (Orbirea) a apărut în 1935 și deși, încă de pe atunci, spirite ca Thomas Mann l-au acotit una din cetele mari ale premii, n-a devenit cu adevărat cunoscut în țntreaga lume, decît după război, cînd versiunea engleză, intitulată Autodafé a văzut lumina țiparului. În 1949, traducerea franceză a fost încoronată cu premiul internațional de literatură. Azi, romanul lui Canetti este comparat cu Ulyseș al lui James Joyce și numeroși critici îl așază printre cele mai însemnate opere epice apărute de la primul război încoace. Recent volumul a fost țipărit în colecția „Pinguins Book”: „Clasicii literaturii moderne”. Timp de douăzeci de ani Elias Canetti a muncit la opera fundamentală a vieții sale, Masă și putere, o lucrare foarte originală științific-literară, care a apărut în 1960. Este de asemenea autorul citorva piese de teatru: Nunta (1932), Comedia vanitășii (1934) și Die Befristeten (1956). Din aceeași ambianță culturală, care l-a dat pe Kafka, pe Musil și pe Broch (ultimul a fost prietenul lui apropiat), Canetti se numără printre prozatorii care au făcut cele mai îndrăzneșe și mai rodnice extenșe în a da o nouă structură romanului modern.

Prima întrebare a venit fatal de la recenta discuție: — Credeți că din numeroasele referate și intervenții, pe care le-am ascultat și care au prezentat alțea puncte de vedere interesante, s-a degajat o problemă centrală afiată în centrul dezbaterilor? Și în legătură cu ea, ce idei v-au reținut deosebit atenția?

— Nu-aș putea spune că a existat o asemenea problemă. D-ta crezi că da? — Eu am impresia că am pornit mai toți de la o constatare: constanța modificărilor substanțiale a ceea ce este pentru romancierul de azi realitatea existențel. Fie că au pledat pentru sau împotriva realismului, cei mai mulți dintre vorbitori s-au referit la o astfel de reprezentare schimbată în raport cu trecutul apropiat.

— Ai dreptate. Dar cred că a fost mai degrabă un sentiment decît o convingere. Într-adevăr, această stare de spirit s-a dovedit foarte răspîndită. Și eu m-am ocupat să arăt că devenit „noua realitate”. De aceea mi-a și reținut atenția în mod deosebit cuvîntul lui Baumgart. El a expus un punct de vedere extrem: realitatea s-a modificat într-o asemenea măsură încît nu poți fi cu adevărat realist decît refuzînd orice tentativă de cuprindere a totalității. Autenticitatea, după el, îl obligă azi pe scriitor la un examen strict parcelar al vieții. Romanul însuși ținde să dispară ca gen și să fie înlocuit de ceea ce ținerii prozatori din Germania numesc „texte”. Eu, personal, nu împărtășesc această opinie. Cred că romancierul de azi trebuie neapărat să fie seama de multiplicitatea existențel, de metaforele infinite și surprinzătoare pe care le îmbracă viața. Sîntem datori să luăm act de ceea ce aș numi „die vielfältigkeit des Menschens”. Eu inșumi mă străduiesc să o fac și aici are dreptate Baumgart. Dar nu cred că autenticitatea e pur și simplu fiecare experiență umană în parte. Abia în suma lor se naște o tensiune și ea e comună. Romanul nu poate reținea la această totalitate, care singură e în măsură să dea adevărată autenticitate a vieții.

— posibil însă a ajunge aici, păștrînd o atitudine sceptică asupra cunoașterii? Foarte mulți vorbitori, cînd s-au referit la noile noastre reprezentări ale realității s-au bîzuit pe achizițiile științel. Totuși unii adoptă, în ciuda acestor afirmații, o atitudine agnostică.

— Părerea mea e că romancierul trebuie să creadă în realitate. Chiar dacă ea n-ar exista! E ca Dumnezeu lui Voltaire. Presupunînd că n-ar fi, tot ar trebui inventată. Fără credința aceasta romanul nu e posibil. Am încercat să arăt ce cred eu că s-a modificat azi în realitate. Aceasta a crescut, a devenit mai precisă, s-a îmbogățit cu lucrurile, care urmează să vină, aparțin viitorului apropiat. Primele două aspecte se recunosc ușor. Realitatea a crescut. Există azi mai mult, nu numai din punct de vedere numeric, (mai mulți oameni, mai multe lucruri), dar și calitativ. Vechiul „nou” și „celălalt” joacă aici un rol însemnat. Vechiul: un fost descoperit cultural și ținea din ce în ce mai îndepărtate, istoria și preșteroria și-au largit considerabil aria. Pămîntul se repopulează cu morții săi cei mai de demult. „Noul”: nu mai trebuie să-mi dau osteneala să-l arăt. Cîșii dintre noi nu s-au născut într-o vreme cînd oamenii nu zburau țncă și au venit acasă la Viena cu avionul. Poate că cei mai țineri dintre noi vor vizita luna. Alături de „vechi” și de „nou” a apărut „celălalt”: orașele, țările, continentele străine țeri ținți ținți, azi accesibile. Realitatea a devenit mai precisă. Azi, măsurăm cu unități țin ce în ce mai mici. O parte însemnată a muncii noastre intelectuale e făcută cu aparate, mult mai exacte ca simțurile omenești. Aceste trei aspecte au început a se face simțite țncă mai dînaște. Un al patrulea aparține însă, cred eu, deosebit epocii noastre: realitatea lucrurilor viitoare. Aceasta se apropie de noi cu o viteză extraordinară. Trăm vremea realizării utopiilor. Nimeni nu mai ține țn dădere această construire conștientă a viitorului. Ce sînt alțea planurile statelor? Viitorul se apropie de noi țncă cu o dîbă țată. Una a confortului mereu spirit, cealaltă a distrugerii. Una încurajatoare, cealaltă amenințătoare. Lăce ce mi se pare a fi un aspect categoric nou al realității noastre, de care romanul, dacă se pretinde cu adevărat realist, nu poate să nu țină cont.

— omule Canetti, dumnea voastră ținție un promotor al formelor noi de roman. Sîntezi totodată un om de țtiință și văd că prețuiți mult această legătură între scriitor și savant. Știința azi înainteașă specializîndu-se. Teoriile ei sînt adesea alț de abstracte, încît chiar un om de meserie, dacă nu posedă specializarea respectivă nu le mai poate înțelegi. Totuși rezultatele descoperirilor științifice, pe oricîte speculații complicate s-ar bîzui, sînt la îndemîna oricui. Ca să mă fac mai bine înțeles: foarte puțini din oamenii care urmăresc o emisiune de televiziune au o reprezentare cît de cît corectă asupra principiilor transmișterii imaginilor, la distanță. Televiziorul țel manipulează și-l încluză în unu cîmp de acțiune țată. Una a confortului mereu spirit, cealaltă a distrugerii. Una încurajatoare, cealaltă amenințătoare. Lăce ce mi se pare a fi un aspect categoric nou al realității noastre, de care romanul, dacă se pretinde cu adevărat realist, nu poate să nu țină cont.

— omule Canetti, dumnea voastră ținție un promotor al formelor noi de roman. Sîntezi totodată un om de țtiință și văd că prețuiți mult această legătură între scriitor și savant. Știința azi înainteașă specializîndu-se. Teoriile ei sînt adesea alț de abstracte, încît chiar un om de meserie, dacă nu posedă specializarea respectivă nu le mai poate înțelegi. Totuși rezultatele descoperirilor științifice, pe oricîte speculații complicate s-ar bîzui, sînt la îndemîna oricui. Ca să mă fac mai bine înțeles: foarte puțini din oamenii care urmăresc o emisiune de televiziune au o reprezentare cît de cît corectă asupra principiilor transmișterii imaginilor, la distanță. Televiziorul țel manipulează și-l încluză în unu cîmp de acțiune țată. Una a confortului mereu spirit, cealaltă a distrugerii. Una încurajatoare, cealaltă amenințătoare. Lăce ce mi se pare a fi un aspect categoric nou al realității noastre, de care romanul, dacă se pretinde cu adevărat realist, nu poate să nu țină cont.

— Te-am înțeles și mă bucur că în multe gînduri ne țntîlim. Eu sînt de părere că da și-ți voi cita un exemplu: Kafka. Nu există autor mai actual ca el. Nu există nici altul, care să fi adus în epoca noastră romanului inovații mai capitale. Și totuși Kafka e un scriitor perfect comprehensibil. Orice om țl cîștește, poate fi țalburat, obligat să-și pună tot felul de întrebări, dar nu se găsește în țafa unui text ermetic. La Kafka, descoperirile artistice, tocmai pentru că sînt adevărate, capătă o expresie de o extremă simplitate. Așa se și verifică faptul că sînt descoperiri reale, utilizabile pe o scară largă umană. Și apoi cuvîntul nou în roman. Noul nu e un scop. Scopul e de a spune ceva important. Că pentru aceasta sînt necesare mijloace noi, e alțea. Dar a spune un lucru cu adevărat substanțial e scopul scrișurii.

— Eram pe atunci foarte mic. Aveam șase ani. Am fost la Brașov în vacanță. De fapt, prima mea amintire din copilărie se situează pe acest cadru. Pot să-ți spun că a jucat și un rol capital în viața mea, în formația mea interioră. Îmi amintesc Sinaia, Predealul, țunelurile, e o țară foarte frumoasă. Dacă nu mă înșel, doica mea la Rușe a fost romăncă. Îmi placea basme cu țtrecători și cred că sînt aparțin țolciorului dumnea voastră. Îmi placea foarte mult țictura țtrecătoare romăncă. Am văzut o expoziție la Londra de icoane țărănești țictate pe lemn și pe țicțel și am rămas cu o impresie puternică. Aș vrea să cunosc mai multe despre plastică romănească și despre țara dumnea voastră în genere.

caricaturistii lumii

Desen de B. DIMOVSKI (R. P. Bulgaria)

GAZETA LITERARA

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Utan (redactor șef); Teodor Bals; Ov. S. Crohmălniceanu (redactor șef adjuncț); S. Damian; Ion Lăncrănjan (redactor șef adjuncț); Eugen Simion; Haralamb Zîncă (secretar general de redacție).

Prezentarea grafică: Rada Georgescu

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: 12.94.44; 11.39.36; 12.74.26 ADMINISTRATION: Șos. Kiseleți nr. 10. Telefon: 18.33.99. ABONAMENTE: 3 luni 13 lei; 6 luni 26 lei; 1 an 52 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică „Inormația”, str. Brezoianu nr. 23—25 40.133

ATLAS LIRIC

JOZSEF ATTILA (1905—1937)
Mama mea

Cu o ulciță ce-o ținea în mîină
Într-o duminică șer inserat
S-a strecurat din casă-n-gîndurată.
A stat o clipă... țarăș și plecat.

Cînd s-a întors în vas aduse cîna
De la boier. Noi ne-am culcat apoi, —
Dar eu m-am tot mirat, de ce boierii
Au vase cu mîncăci, mai mari ca noi.

De timpuriu muri țărmana mamă,
C-așa lîe la spălătoare dat,
Le fremură picioarele de muncă
Și capul greu le doare de cîlcăt.

Pentru odihnă pleacă vara grofii
La munte sus, unde n-văd norod,
Dar țama ția în abur și se-neacă,
Iar cînd de mîni i-e dor se urcă-n pod.

Cînd din cîlcăt s-opește cîteodată
Îi joacă-n lacrimi ochii ei cei mari;
Făptura-i slabă-a frînt-o capitală —
Gîndiți-vă la dînsa, prolețari!

Alț de țandără-i și n-am știut-o,
Ca-nocivoit-o lucrul, ca un val —
Și cît visează-un țor țurăt să aibă,
Ca s-o salute factorul poștal.

Nu-mi țntr-o noapte:
O, cum s-ar ascunde-nfrigorăți de teamă
Și nedîndu-și seamă
Șfîrțecîndu-și haine de distincții pline
Ar urla cu groază: oare cît mi ține ț
Și cel mai din urmă îngîmfat ostăș
Ar țtriga spre ceruri țremurînd și țoș:
Milostivă soartă, scapă-ne de moarte!

Nu-mi țntr-o noapte vreau să-i văd cum vin...
Să cunoașc-o clipă al vîștii chin,
Numai într-o noapte...
O, cum s-ar ascunde-nfrigorăți de teamă
Și nedîndu-și seamă
Șfîrțecîndu-și haine de distincții pline
Ar urla cu groază: oare cît mi ține ț
Și cel mai din urmă îngîmfat ostăș
Ar țtriga spre ceruri țremurînd și țoș:
Milostivă soartă, scapă-ne de moarte!

Nu-mi țntr-o noapte vreau să-i văd cum vin...
Să cunoașc-o clipă al vîștii chin,
Numai într-o noapte...
O, cum s-ar ascunde-nfrigorăți de teamă
Și nedîndu-și seamă
Șfîrțecîndu-și haine de distincții pline
Ar urla cu groază: oare cît mi ține ț
Și cel mai din urmă îngîmfat ostăș
Ar țtriga spre ceruri țremurînd și țoș:
Milostivă soartă, scapă-ne de moarte!

...Să-i trimiți aicea numai pentru o noapte!
De urgia luptei să se infiore

În romănește de JUSTIN ILEȘU